

6

2011
ročník 63

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Cena 40 Kč

OBSAH

- 203** _____ **Půjčování elektronických knih v knihovnách** > Jan Kaňka
- 206** _____ **ROZHOVOR s Ladislavou Whitcroft**
Výstava školních časopisů a literárních sborníků objede knihovny ve všech krajích > Tereza Srpová
- 208** _____ **Václav Čtvrtek a Jičín** > Jana Benešová
- 210** _____ **ROVNÝ PŘÍSTUP**
Zvukové knihy v roce 2011 > Jitka Němcová
- 212** _____ **REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI**
– Dnes se představuje kraj Vysočina
Regionální funkce knihoven v našem kraji > Irena Císařová
Nabídky vzdělávacích akcí pro knihovníky > Irena Hodžová
Knihovna v Havlíčkově Brodě všemi smysly > Hana Lacinová
Městská knihovna Jihlava > Jarmila Daňková
Jedno a čtvrt století pro Třebíč > Marie Dočkalová
- 222** _____ **JAK NA TO**
Jak na editování Wikipedie > Michal Klajban
- 224** _____ **PO KOM SE JMENUJE?**
Knihovna Petra Bezruče v Opavě > Zuzana Bornová
- 227** _____ **Uživatelské rozhraní systému Kramerius 4**
> Martin Lhoták, Linda Jansová
- 230** _____ **Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v únoru 2011** > Petra Myšková, Věra Pilecká
- 231** _____ **Literární jaro ve Zlíně** > Renáta Salátová
- 232** _____ **JAK NA TO**
Jak využít výročí knihovny jako propagačního nástroje
> Naděžda Čížková
Jedno malé výročí navíc... > Monika Kulhánková
- 236** _____ **KRONIKA**
Za Miroslavou Frolíkovou...
- 237** _____ **LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN**
- 238** _____ **ALEŠ VANĚK ODPOVÍDÁ Z NOVÉHO ZÉLANDU**
- 239** _____ **ZE SVĚTA**
- 240** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO
Městská knihovna Rokycany

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,

PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 6. 2011

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Loaning e-books at libraries *Jan Kaňka* |203
- > INTERVIEW with Ladislava Whitcroft from the Civic Association Abeceda: Exhibition of school magazines and literary anthologies circulating round libraries in all regions *Tereza Srpová* |206
- > Václav Čtvrtek and Jičín *Jana Benešová* |208
- > EQUAL ACCESS: Audio books in 2011 *Jitka Němcová* |210
- > REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE: Today we present the Vysočina Region |212
 - Regional functions here *Irena Císařová*
 - Educational events for librarians on offer *Irena Hodžová*
 - The Havlíčkův Brod Library in all senses *Hana Lacinová*
 - Jihlava Municipal Library *Jarmila Daňková*
 - One and a quarter centuries for Třebíč *Marie Dočkalová*
- > HOW TO: How to edit Wikipedia *Michal Klajban* |222
- > NAMED AFTER WHOM? Petr Bezruč Library in Opava *Zuzana Bornová* |224
- > Kramerius 4 user interface system *Martin Lhoták, Linda Jansová* |227
- > Summary of theses defended at the Charles University Faculty of Philosophy and Arts Institute of Information Studies and Librarianship in February 2011 *Petra Myšková, Věra Pilecká* |230
- > Literary spring in Zlín *Renáta Salátová* |231
- > HOW TO: How to make use of a library anniversary as a promotional tool |232
 - Experience from the celebrations of the anniversary of the Jan Drda Library in Příbram *Naděžda Čížková*
 - One little anniversary extra... *Monika Kulhánková*
- > CHRONICLE: Miroslava Frolíková – obituary |236
- > PRESENTING OUR LOGO: Rokycany Municipal Library *Ludmila Vyčichlová*

AUS DEM INHALT

- > Elektronischebuchverleih in Bibliotheken *Jan Kaňka* |203
- > GESPRÄCH mit Ladislava Whitcroft aus der Bürgervereinigung „Alphabet“: Die Ausstellung der Schulezeitschriften und literarische Anthologie besucht alle Regionen *Tereza Srpová* |206
- > Václav Čtvrtek und Jitschin *Jana Benešová* |208
- > GLEICHBERECHTIGTER ZUGANG: Audio-Bücher im Jahr 2011 *Jitka Němcová* |210
- > REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS: Heute stellt sich die Region Vysočina vor |212
 - Regionale Funktionen in unserer Region *Irena Císařová*
 - Bildungsveranstaltungen für Bibliothekar *Irena Hodžová*
 - Bibliothek in Havlíčkův Brod mit allen Sinnen *Hana Lacinová*
 - Stadtbibliothek Jihlava *Jarmila Daňková*
 - Ein und ein Vierteljahrhundert für Třebíč *Marie Dočkalová*
- > WIE DARAUF: Wie auf Wikipediaredigierung *Michal Klajban* |222
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT? Petr Bezruč Bibliothek in Opava *Zuzana Bornová* |224
- > Benutzeroberfläche des Systems – Kramerius 4 *Martin Lhoták, Linda Jansová* |227
- > Übersicht der verteidigten Arbeiten im Institut der Informationsstudien von Philosophischer Fakultät der Karlsuniversität in Februar 2011 *Petra Myšková, Věra Pilecká* |230
- > Literarisches Frühling in Zlín *Renáta Salátová* |231
- > WIE DARAUF: Wie den Jahrestag der Bibliothek als Werbeinstrument zu nutzen |232
 - Erfahrungen aus Jubiläumsfeierlichkeiten der Jan Drda's Bibliothek in Příbram *Naděžda Čížková*
 - Ein kleines Jubiläum zusätzlich... *Monika Kulhánková*
- > CHRONIK: Zu Miroslava Frolíková |236
- > WIR STELLEN UNSER LOGO VOR: Stadtbibliothek Rokycany *Ludmila Vyčichlová*

MICHAL CIHLÁŘ > *Zátíší s mobilem* (detail), kolorovaný linoryt, 9,8x15,8 cm, 2008

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, zvědavost mi nedala, abych se na letošním knižním veletrhu nezašla podívat na prezentaci elektronických knih, které se razantně dožadují pozornosti. Prostor e-knih byl v permanentním obležení, jedno předvádění střídalo druhé, čtečky šly z ruky do ruky... A co bylo zajímavé, zájemci byli z různých věkových skupin.

Byť je kolem e-knih stále hodně otazníků – právních i technických – a ještě více emocí, uvědomila jsem si, že jejich cestu do „světa čtení“ nelze zastavit. Potvrdila to i nedávno vydaná první česká dětská knížka pro dospělé *Tři tatínci a maminka* autorů Michala Viewegha, Pavla Šruta a Martina Reinera, vytvořená pro Apple iPad. Stránky reagují na dotek, překlápějí se, napovídají a zase zatajují další vývoj příběhu a dávají vyniknout ilustracím Galiny Miklínové. Kniha, nebo hračka? Asi obojí.

Konec konců e-knihy a jejich místo v knihovnách je i tématem červnového Čtenáře. Autor v článku shrnuje aktuální informace kolem e-knih v zahraničí, zmiňuje pravidla jejich půjčování a technické možnosti ochrany před kopírováním a odkazuje na společnosti, které knihovnám e-knihy už několik let poskytují. O tom, jakou cestou se v této věci vydáme u nás, bude nutné rozhodnout v co nejkratší době.

Seriál o regionálních funkcích se tentokrát přesunul na Vysočinu a autorky ve svých článkách rozebírají téma spolupráce knihoven z mnoha stran, rekapituluji, ale především informuji o zajímavých a inspirujících projektech. Říká se, že radit se má jen po kapkách, my jsme se však v tomto čísle rozhodli nabídnout vám dvakrát rubriku *Jak na to*. Věříme, že vás oba příspěvky svým obsahem zaujmou, vždyť získat informace o tom, jak se stát „wikipedistou“ nebo jak využít výročí knihovny k její propagaci, není k zahzení.

A ještě dobrá zpráva na závěr: 25. 5. 2011 byla kolekce 526 univerzitních grafických tezí z Národní knihovny ČR zapsaná do světového registru Paměť světa UNESCO. Je to už třetí zápis pro Českou republiku.

Příjemné a inspirující čtení vám přeje

Olga Kašková

✉ SKIP ČR a společnost Skanska vyhlásují pro rok 2011 soutěž o nejlepší **městskou knihovnu roku 2011**. Jejím účelem je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Cena SKIP a Skanska bude slavnostně předána spolu s cenou MK ČR *Knihovna roku 2011* v Týdnu knihoven 2011. Do soutěže bude zařazena knihovna, která v termínu do **30. 6. 2011** podá řádně vyplněnou přihlášku. Tito partneři dále vyhlásují druhý ročník soutěže **MARK* 2011** pro pracovníky/ice a studenty/ky oboru knihovnictví ve věku do 35 let. Cílem je podpořit a ocenit jejich mimořádné tvůrčí aktivity a konkrétní mimořádný přínos oboru v daném kalendářním roce. Nominovat na cenu může fyzická i právnická osoba, a to nejpozději do **30. 6. 2011**. **Další informace o obou soutěžích jsou k dispozici na stránkách <http://www.skipcr.cz>.**

NEUŠLO NÁM

☐ Wikimedia Česká republika vyhlásila na veletrhu Svět knihy 2011 další držitele **Cen za rozvoj České Wikipedie**. Zároveň sdružení rozjždí program finanční podpory tvorby mediálních souborů pro projekty Wikimedia. Celkem bylo letos uděleno jedenáct cen za články v hlavních třech oblastech. Jako nejlepší články porota složená ze zkušených wikipedistů označila *Germánskou mytologii*, *Josephsonův jev* a *Sedm základních nástrojů zlepšování kvality*. Další informace k projektům jsou na stránkách <http://ceny.wikipedia.org> a <http://meta.wikimedia.org/wiki/Mediagrant>.

☐ Ve **čtvrtek 12. května 2011** proběhla konference s názvem **Praha – město literatury**, což je také jméno projektu podpořeného usnesením Rady hl. města Prahy, která jako jeho koordinátora jmenovala Městskou knihovnu v Praze. Hlavním cílem projektu je podpořit vnímání Prahy mezi obyvateli i návštěvníky jako místa, které inspiruje k vlastní tvorbě a podněcuje k četbě a zájmu o literaturu a knihy obecně. Jedním z mezníků projektu je pak získání prestižního titulu „UNESCO kreativní město literatury“. Další podrobnosti viz <http://www.mlp.cz/cz/projekty/tematicke-projekty/praha-mesto-literatury/>.

Půjčování elektronických knih v knihovnách

Psát článek o elektronických knihách (dále jen *e-knihách*) do časopisu, jehož primární podoba je tištěná, je úkol nelehký a nevděčný. Jde o oblast, která se v poslední době vyvíjí velmi dynamicky, neřkuli turbulentně. Co platí letos, tento měsíc, dnes, nemusí (a pravděpodobně nebude) platit už zítra. Pokusím se proto nastínit pouze některé aspekty, které lze zachytit, pojmenovat a charakterizovat, zejména pak ty, které se týkají půjčování e-knih.

Tématem tohoto textu není fenomén e-knih v celé své šíři. O filosofických otázkách typu „Přežije tištěná kniha?“, „Je lepší elektronická, nebo papírová kniha?“ bylo a ještě bude napsáno mnoho, mnohé z toho bude zajímavé a mnohé bude možná ve skutečnosti úplně jinak, než se předpokládá. Dnes však stojíme přede dvěma jednoduchými fakty: existují knihovny a existují e-knihy. Z těchto dvou skutečností logicky vyplývají otázky, v jakém vztahu jsou nebo by měly být knihovny k e-knihám, zda je pro e-knihy místo v službách knihoven, a pokud ano, kde a jaké.

Definici pojmu *e-kniha* lze v různých podobách najít na mnoha místech¹, je pouze třeba zdůraznit, že zde máme na mysli nehmotný obsah bez vazby na konkrétní nosič. Jedním z nosičů může (ale nemusí) být čtečka elektronických knih (dále jen čtečka), ta však z hlediska knihovnických služeb představuje samostatnou kapitolu².

Existence e-knih zdaleka není záležitostí posledních let, jejich kořeny sahají několik desetiletí nazpět a jsou často spojovány se zrodem *Project Gutenberg*, který založil Michael S. Hart v roce 1971³. Proč se tedy e-knihy až nyní stávají tak žhavým tématem, které zasahuje mj. do knihovního prostředí? Je tomu tak ze dvou důvodů, které spolu neoddelitelně souvisejí a vzájemně se podmiňují. V minulosti na internetu vznikala, a stále roste především nabídka tzv. volných děl, u kterých uplynula doba existence majetkových autorských práv a jejich volnému užití tedy nic nebrání⁴. Dnes jsou však v čím dál větší míře k dispozici e-knihy, u kterých období ochrany neuplynulo, ať už jde o tzv. *out-of-print* díla, která již nejsou na knižním trhu, nebo díla současné knižní produkce. Takové e-knihy jsou regulérním předmětem knižního trhu a staly se součástí různých obchodních modelů samotných autorů, nakladatelů a zejména třetích stran – knihkupců, distributorů, agregátorů, obecně poskytovatelů obsahu. Poptávka po e-knihách byla vyvolána a umocněna nástupem zařízení více či méně vhodných k jejich čtení, nebo – nepěkně řečeno – spotřebě, konzumaci obsahu. Jde především o již zmíněné čtečky, které jsou pro tuto funkci speciálně navrženy (téměř kapesní rozměry při dostatečné velikosti displeje s technologií elektronického inkoustu, který nenamáhá oči při dlouhodobém čtení a značně snižuje spotřebu – prodlužuje výdrž

ODKAZY:

- 1 Kromě encyklopedických hesel na *Wikipedii* či v *České terminologické databázi knihovnictví a informační vědy* obsahuje zajímavou typologii e-knih např. článek Zdeňka Matušíka *Elektronické knihy v knihovnách z pohledu autorského práva* (Bulletin SKIP, č. 1, 2010, <http://bit.ly/h1zz7f>).
- 2 S půjčováním čteček e-knih se v rostoucí míře setkáváme v některých českých knihovnách a i tato služba si zaslouží zvláštní analýzu, zejména z pohledu autorskoprávního a licenčního (pro zajímavost viz např. články *Is it OK to lend a Kindle?*, *Library Journal*, 1. 5. 2009, č. 8, s. 14 nebo *At Two Libraries, Kindle Programs Diverge*, *Library Journal*, 1. 7. 2009, č. 12, s. 12).
- 3 www.gutenberg.org
- 4 Vedle volných děl v pravém slova smyslu dle autorského práva je třeba zmínit také díla s otevřeným přístupem (*open access*) a díla s licenci *creative commons* („některá práva vyhrazena“), nemáme však na mysli nelegální, volně dostupné pirátské kopie chráněných děl.

baterií). Dalšími cílovými zařízeními jsou tzv. chytré telefony (*smartphones*), tablety, netbooky ad. Společným jmenovatelem všech těchto zařízení je přenosnost – mobilita, internetová konektivita a stále klesající ceny.

Vraťme se však k původnímu tématu, otázce po místu knihoven v řetězci, který začíná u autora a končí u čtenáře (uživatel, spotřebitel). Nehmotná digitální povaha e-knih umožňuje celý distribuční proces realizovat v on-line prostředí internetu, nezávisle na místě a čase – od výběru e-knihy u poskytovatele přes objednávku, nákup a platbu až po doručení. U výše zmíněných volných děl samozřejmě odpadá nutnost nákupu a platby, přístup k nim je tedy (v ideálním případě) volný bez jakýchkoli bariér. I zde mohou knihovny sloužit a sloužit: jednak v roli navigátora – rozcestníku (odkazy na kvalitní on-line sbírky volných děl na webu, odkazy na konkrétní díla z on-line katalogů apod.), jednak v roli tvůrce e-knih (digitalizace, převod do textové podoby apod.). Jejich role v této oblasti však není nezastupitelná. Také komerční poskytovatelé – agregátoři – mohou volná díla zahrnout do svých nabídek a rozšířit tak paletu nabízených titulů. U děl, která z hlediska autorského práva volná nejsou – a ta běžné uživatele zajímají především –, jde však z hlediska distribuce o řetězec v pravém slova smyslu *potravní*. V jeho rámci musí dojít k pokrytí nákladů všech článků publikačního procesu a tvorbě zisku, bez kterého by knižní trh přestal existovat⁵. A zde je role knihoven stejná jako v případě tištěných a jiných hmotných dokumentů – zajištění rovného přístupu k informacím. Dodejme, že rovným přístupem zde myslíme (krom jiného) *nízkoprahový přístup*. Mállokterý občan má tolik prostředků, aby si mohl koupit jakoukoli e-knihu, kterou chce nebo potřebuje.

Až potud je vše jasné: knihovna nakoupí dokumenty a čtenář – uživatel si je vypůjčí, přečte, prostuduje a vrátí. Jak to však udělat s e-knihami? Je to vůbec technicky a legislativně možné? Na obě (pod)otázky lze odpovědět kladně, ale není to tak jednoduché jako v případě dokumentů fixovaných na pevném nosiči. Zásadní rozdíl tkví především v legislativní oblasti⁶. U slovesných autorských děl distribuovaných na hmotném nosiči definuje pravidla jejich rozšiřování autorský zákon a k vyčerpání autorských práv k rozmnožením děl dochází prvním prodejem⁷. Pravidla půjčování těchto děl v knihovnách pak ošetřuje tzv. knihovní licence⁸. E-knihy však do této kategorie nespádají a pravidla jejich zpřístupnění, rozšiřování a užívání musí být stanovena licenčním ujednáním s jejich poskytovatelem.

Jak to může v praxi fungovat lze ukázat na příkladech ze zahraničí. Poskytovatelé obsahu (nejen e-knih, e-časopisů, ale také audioknih, hudby a filmů) řeší licenční vztahy s nakladateli, kteří si určují, jak se smí s jejich dokumenty nakládat (např. zda se mohou tisknout či kopírovat) a knihovnám pak poskytují kompletní technologické zázemí pro elektronické půjčování. Z hlediska registrovaného uživatele vypadá služba tak, že nalezne příslušnou e-knihu, ke které má knihovna zakoupenou licenci, v knihovním katalogu, klikne na odkaz „Půjčit“, identifikuje se přihlašovacími údaji ke svému čtenářskému kontu a následně si e-knihu stáhne do svého zařízení (čtečky, telefonu, počítače apod.), ve kterém musí mít instalovaný příslušný čtecí software⁹. Po předem stanovenou dobu (většinou 14 dnů) může e-knihu v daném zařízení číst a po tuto dobu je v knihovním katalogu označena jako vypůjčená (jiní čtenáři si ji mohou rezervovat). Po uplynutí výpůjční lhůty možnost zobrazení a čtení e-knihy u uživatele skončí, dokument je pro něj nadále nedostupný a v systému dojde k jeho automatickému „vrácení“ (není tedy možné překročit výpůjční lhůtu a odpadá režim upomínek a zpozděného). Práva k vypůjčené knize, (ne)možnost

ODKAZY:

- 5 O problematice nákladů na výrobu knih a e-knih viz např. rozhovor s nakladatelem Tomášem Baránkem *Ebooky v Česku: proč se nakladatelé bojí* (Živě.cz, 3. 12. 2010, <http://bit.ly/fsl1kT>).
- 6 Kromě dříve citovaného článku Zdeňka Matušíka se této problematice velmi přehledně věnuje Josef Aujezdský v článku *Elektronické knihy z pohledu právního* (Lupa.cz, 10. 2. 2011, <http://bit.ly/gr77s9>).
- 7 Zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, § 14, odst. 2.
- 8 Zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, § 37, odst. 2.
- 9 Nejčastěji Adobe Digital Editions.

jejího kopírování, tisku a hlídání výpůjční lhůty technicky řeší systém ochrany DRM (Digital Rights Management), který je nedělitelně spjat se samotným dokumentem¹⁰.

V USA (a v rostoucí míře i ve Velké Británii a některých dalších zemích) je největším hráčem na trhu poskytování elektronického obsahu pro půjčování v knihovnách společnost *OverDrive*¹¹. Podle údajů na svém webu poskytuje služby knihovnám od roku 2002, nabízí půl milionu titulů od více než tisíce nakladatelů a jejími zákazníky je na 13 000 knihoven. V Německu a dalších německy mluvících zemích provozuje podobnou službu pro zhruba 70 knihoven pod označením *Onleihe*¹² (On-půjčování, on-line půjčování) společnost *DiViBib*¹³ od roku 2007. Příkladem propojení otevřených globálních projektů se službami knihoven pak může být iniciativa *Open Library*¹⁴ (součást projektu *Internet Archive*¹⁵), která v únoru 2011 vyhlásila uzavření partnerství se 150 knihovnami, jejichž prostřednictvím si uživatelé mohou půjčit na 80 tisíc e-knih (kromě více než jednoho milionu těch volných)¹⁶.

Zdálo by se tedy, že principy půjčování e-knih a dalšího obsahu v knihovnách jsou vyřešeny, ale i zde jsou problémy. Ze strany uživatelů spočívají zejména v oblasti systému ochrany DRM – podpora nejrozumnějších čtecích zařízení a softwarových platforem není úplná¹⁷ a zprovoznění čtecího softwaru nemusí být snadné pro všechny uživatele, včetně zdravotně znevýhodněných, kteří by z e-knih měli mít největší užitek. Ze strany autorů a potažmo nakladatelů zase existují obavy ohledně možnosti neoprávněného odstranění DRM ochrany a následného neomezeného šíření obsahu. Britská asociace nakladatelů *The Publishers Association* vydala v říjnu 2010 prohlášení¹⁸, ve kterém požaduje striktní omezení dostupnosti e-knih pouze na registrované uživatele knihoven z daného regionu a možnost stažení obsahu do zařízení pouze při fyzické návštěvě knihovny. Proszazuje také přístup k e-knihám na základě předplatného pro knihovny, s možností prohlížení, ale nikoli stahování do zařízení uživatelů.

Trh s českými či do češtiny přeloženými e-knihami sice existuje, ale je zatím ve svých počátcích a výše popsané možnosti knihovnám dosud nenabízí. Doufejme, že se tak v budoucnu stane a že budou nastavena taková legislativní a technická pravidla, která povedou ku prospěchu všech: autorů, nakladatelů, distributorů a v neposlední řadě čtenářů. A budme připraveni na nová řešení, pomáhejme je spoluvytvářet – elektronický obsah postupně mění celé paradigma knihovnických služeb a model jeho „půjčování“ může být nahrazen modelem zcela jiným...

ODKAZY:

- 10 Je zřejmé, že půjčovat e-knihy tímto způsobem mohou i samotní distributoři bez nutnosti zapojení knihoven (viz např. článek Jiřího Poláčka *Cesta k elektronickým knihám povede přes jejich půjčování*, Lupa.cz, 27. 1. 2011, <http://bit.ly/g95iVI>). V takovém případě jdou ovšem náklady na každou jednotlivou výpůjčku na vrub koncového uživatele, nikoli knihovny, která je za své uživatele běžně platí.
- 11 www.overdrive.com
- 12 www.onleihe.net
- 13 www.divibib.com
- 14 openlibrary.org
- 15 www.archive.org
- 16 *Internet Archive and Library Partners Develop Joint Collection of 80,000+ eBooks To Extend Traditional In Library Lending Model*, Internet Archive, 22. 2. 2011, <http://bit.ly/fB1Yvt>.
- 17 Např. jedna z nejrozšířenějších čteček – *Kindle* od společnosti Amazon – nepodporuje nejpoužívanější formát půjčovných e-knih Adobe ePub DRM.
- 18 <http://bit.ly/gKUYRO>

VÝSTAVA ŠKOLNÍCH ČASOPISŮ A LITERÁRNÍCH SBORNÍKŮ OBJEDE KNIHOVNY VE VŠECH KRAJÍCH

V březnu byla zahájena putovní Výstava školních časopisů a literárních sborníků, které vytvořili žáci mimopražských základních škol. Vyzpovídali jsme Ladislavu Whitcroft, organizátorku výstavy a odbornou garantku pro oblast čtenářství a čtenářské gramotnosti z občanského sdružení Abeceda, která nám přiblížila jak tuto výstavu, tak i projekt Čtenářská gramotnost a projektové vyučování (www.ctenarska-gramotnost.cz), jehož je tato akce součástí.

■ Jak vznikl nápad uspořádat výstavu školních časopisů a literárních sborníků?

□ Výstava je jedním z výstupů našeho projektu Čtenářská gramotnost a projektové vyučování, který vznikl díky podpoře Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. V rámci tohoto projektu jsme v minulém roce pořádali dvě soutěže, *Náš časopis 2010* a *Nadílka našich dílek 2010*, tedy soutěž školních časopisů a soutěž literárních sborníků z mimopražských základních škol. Vítězné časopisy a sborníky jsou natolik kvalitní, že je stojí za to ukázat široké veřejnosti, zejména však žákům, kteří by v nich mohli nalézt motivaci a inspiraci pro psaní vlastního školního časopisu či sborníku. Aby si vítězná díla mohla prohlédnout co nejvíce žáků z České republiky, rozhodli jsme se pro putovní výstavu, která postupně objede knihovny ve všech krajích.

■ Výstava začala v olomoucké knihovně. Kam cestujete dál a jak dlouho se v knihovnách ohřeje?

□ Výstava potrvá v každé z knihoven přibližně jeden měsíc. V dubnu výstava zavítala do Jihlavy, z ní se přestěhovala v květnu do Českého Krumlova a v červnu dále do Hradce Králové. Přes léto bude výstava přerušena, ale hned v září se na ni můžete přijet podívat do Krajské knihovny F. Bartoše ve Zlíně. O dalším putování výstavy se dozvíte na našich webových stránkách <http://www.ctenarska-gramotnost.cz>.

ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST
A PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

■ Co na výstavě uvidíme?

□ Na osmi výstavních panelech máte možnost zhlédnout ukázky vítězných časopisů a sborníků. Budete si moci pročíst skvělé rozhovory, reportáže, povídky, komiksy, fotopříběhy i ankety, které žáci vytvořili. Můžete se potěšit i pěknými obálkami, originálními obrázky a fotkami. Kromě toho jsme připravili tzv. desatero školního časopisu a dvanáctero literárního sborníku, v jejichž rámci se dozvíte, co by měly školní časopisy a literární sborníky obsahovat, aby mohly být považovány za kvalitní. Jeden z panelů navíc seznámí děti zábavnou formou se čtenářskými strategiemi, neboli postupy, které nám pomáhají porozumět čtenému textu. Snažili jsme se, aby výstava byla nejen o čtení a prohlížení, ale i o přemýšlení a psaní. Proto jsou součástí výstavy i pracovní listy, které si mohou dětští návštěvníci vyplnit přímo na místě, doma s rodiči nebo ve škole s učitelem a spolužáky.

■ Nabízí výstava i nějaký doprovodný program?

□ Ano, součástí výstavy je beseda s místním novinářem nebo spisovatelem, který žákům přiblíží svou práci. Například 9. března 2011 diskutovali žáci olomoucké Fakultní základní školy dr. Milady

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Horákové s redaktory *Olomouckého deníku* o tom, jak se dělají noviny. Žáci si nejprve prohlédli celou výstavu. Poté jim redaktorka Petra Opletalová a šéfredaktor Josef König z *Olomouckého deníku* vyprávěli o tom, co vše patří k práci novináře. Následovala řada zajímavých dotazů, které přítomným novinářům kladli nejen žáci, ale také ředitelka knihovny Lenka Prucková, vedoucí oddělení pro děti a mládež Ivana Chorá a paní učitelka Věra Vysoudilová, která tvoří s dětmi školní časopis.

Foto Renáta Janíková

■ Chystáte na rok 2011 další soutěže, kterých by se žáci mohli zúčastnit?

□ Právě zahajujeme novou soutěž školních sborníků s názvem *Nadílka našich dílek 2011*. Rozdíl oproti loňské soutěži je v tom, že se nyní mohou hlásit veškeré školní sborníky, nejen ty literární. Na mnoha školách totiž žáci vydávají kvalitní sborníky zaměřené na určitou odbornou oblast, např. na ekologii. Tyto sborníky by neměly zůstat stranou, ba naopak, jsou důkazem toho, že i přírodovědné a společenskovední předměty mohou ve škole rozvíjet čtenářskou gramotnost. Neměli bychom spoléhat jen na češtináře, kteří mají k podobě čtení a psaní zdánlivě nejbliže.

■ Pro školní časopisy už soutěž neplánujete?

□ V tomto roce ne, ale školy se mohly ucházet o udělení prestižního certifikátu *Kvalitní školní časopis*. Tento certifikát bude mít grafickou podobu a školy si jím budou moci ozdobit obálky svých časopisů. Podmínkou pro jeho získání je zlepšení kvality časopisu. Hodnotit se bude pokrok, kterého časopisy dosáhly během školního roku 2010/2011.

■ Proč se při podpoře rozvoje čtenářské gramotnosti zaměřujete právě na tvorbu školních časopisů a sborníků?

□ Pokud je tvorba časopisu na školách uskutečňována skutečně jako projekt, může se stát výborným nástrojem pro realizaci všech pilířů mediální výchovy a potažmo i rozvoje čtenářské gramotnosti. Pomáhá tříbit novinářský styl, rozpoznat prvky manipulace, nacházet hranice mezi virtuálním a reálným světem. Dává dostatečný prostor pro sebereflexi, pro zamýšlení se nad záměrem textu, pro rozvíjení dovednosti nalézt podstatné a pravdivé informace a pro schopnost s nimi dále účinně pracovat... U tvorby sborníku je to podobné. Od touhy psát je totiž jen krůček k otázce „jak na to?“. A to už jsme u hlubšího přemýšlení o textech a pozornějšího čtení, což jsou dva konkrétní cíle výuky čtenářské gramotnosti z mnoha. Nicméně podpora tvorby školních časopisů a sborníků není jediným bodem našeho projektu. Máme mnoho dalších aktivit, kterými směřujeme k rozvoji čtenářské gramotnosti.

Beseda s redaktorem Olomouckého deníku

Foto Renáta Janíková

■ Můžete nám je stručně představit?

□ Pro učitele základních škol jsme vytvořili webový portál <http://www.ctenarska-gramotnost.cz>, na němž publikujeme zkušenosti s rozvojem čtenářských dovedností v zahraničí, nabízíme konkrétní tipy k výuce a umožňujeme publikovat kvalitní přípravy na hodiny ověřené v praxi. Web obsahuje velké množství článků na témata čtenářství, mediální výchova, tvůrčí psaní, projektová výuka a čtenářská gramotnost. V současné době ho navštěvuje zhruba 200 učitelů denně. Dále

jsme vytvořili portál <http://www.sotkoviny.cz>, který je určen žákům základních škol. Žáci zde mohou publikovat svá vydařená díla nebo si vzájemně doporučovat knížky, které je zaujaly. My jim zase v rubrice „Jak na časák“ poradíme, jak se vypořádat s reportáží a na co nezapomenout při přípravě na rozhovor. Žáky informujeme o zajímavých akcích, dáváme jim tipy pro tvořivé psaní, připravujeme pro ně hry... Součástí našich aktivit jsou také

workshopy pro redakce vítězných časopisů a pro tvůrce sborníků. Jedním z výstupů našeho projektu budou i CD-ROMy s metodikami pro učitele a elektronickou učebnicí pro žáky k oblastem čtenářství, mediální výchova a tvůrčí psaní. Na závěr našeho tříletého projektu uspořádáme konferenci o čtenářské gramotnosti.

TEREZA SRPOVÁ

► srpova.tereza@abeceda-os.cz

Václav Čtvrtek a Jičín

Letos 4. dubna uplynulo 100 let od narození spisovatele Václava Čvrtka. My v Jičíně jsme přesvědčeni, že je to náš spisovatel. Nejenže tady u dědečka strávil část svého dětství, ale právě u nás se zabydlely jeho pohádkové postavy.

„Je tu skutečně náměstí, jež lemují domy s podloubím, uprostřed je kašna, v dolní části radnice, v horním rohu zámek, za nímž se rozprostírá zahrada, vedle je kostel sv. Jakuba a také Valdická brána, za ní na Žižkově náměstí býval hostinec U města Hamburku (dnes hotel Paříž), proti němu začíná ulice vedoucí do lipového stromořadí, vedle něhož stojí kasárna, za nimiž na poli sahajícímu až k Čerňovce a Zebínu býval ‚execírplac‘ ... Od hotelu Hamburk rovněž jezdil forman Šejtroček k Šibeňáku. Od zámku šikmo přes náměstí vede ulice, kde ševcoval Kacmar a Kuba a kudy chodívala vdova Slaměná i Stázinka k rybníku Kníže a dále do Kbelnice.“¹ Vybavují se vám příběhy z knížek Václava Čvrtka?

V roce 1975 byl Václav Čtvrtek jmenován čestným občanem města Jičína a je zde připomínán na řadě míst. Například v zámku byla v roce 2000 otevřena galerie Radka Pilaře a Václava Čvrtka, která se vloni přeměnila na interaktivní *Rumcajsův svět*. U Šibeňáku byl v roce 2001 vysázen les Ráholeček, kolem Jičína od té doby vede Rumcajsova stezka, o dva roky později vstoupili první návštěvníci do Rumcajsovy ševcovny v ulici Pod Koštofrán-

kem. Dílo Václava Čvrtka je pravidelně připomínáno v programu festivalu *Jičín – město pohádky*, který je pořádán od roku 1991. Od roku 2006 má jméno slavného spisovatele ve svém názvu jičínská městská knihovna.

Pro všechny tyto skutečnosti, ale hlavně proto, že Čtvrtek je pro mnohé z nás „srdeční“ zá-

ležitost, jsme v Jičíně naplánovali dvě velké akce, z nichž ta první, celostátní knihovnická přehlídka, proběhla 7.–8. dubna 2011. Pořádali jsme ji společně s Klubem dětských knihoven SKIP ČR a s regionální organizací SKIP Východní Čechy. Šlo o nultý ročník soutěžní knihovnické přehlídky **OKnA** (O Knihovnických Aktivitách), která byla letos věnována Václavu Čvrtkovi a má zahájit tradici každoročních obdobných přehlídek věnovaných významným spisovatelům, literárním dílům, žánrům apod. Cílem je prezentovat a ocenit nejlepší programy/besedy pro děti a mládež v knihovnách, které by se měly stát zdrojem inspirace pro ostatní knihovny. Projekt byl realizován s finanční podporou MK ČR, SKIP ČR a Skanska.

Po dva dny předváděly knihovnice z dětských oddělení z knihoven v Hradci Králové, Plzni, Turnově, Nové Paky, Litoměřic, Hořic a Nové Včelnice svoje pořady pro děti. Před početným publikem musely předvést, jak s dětmi pracují. K tomu samozřejmě měly k dispozici děti v příslušném věku. Na vše bedlivě dohlížela porota v tomto obsazení: Iveta Novotná – předsedkyně východočeského Klubu dětských knihoven, Lenka Václavíková-Antošová – předsedkyně celostátního Klubu dětských knihoven, Gabriela Futová – slovenská spisovatelka a knihovnice, organizátorka podobných setkání u našich sousedů a MgA. Martin Hak – odborník v oblasti vyprávění.

Vítězky byly dvě: cenu diváků získala **Lenka Macháčková z Městské knihovny v Nové Pace** za pořad *Kolotoč do Afriky aneb Putování za dobrodružstvím světem laskavé fantazie i realitou všedního dne*. První cenu porota udě-

lila **Stanislavě Najmanové z Městské knihovny v Hořicích** za *Pohádkový svět Václava Čvrtka*. Obě knihovnice zároveň získaly pověření předvést svoje vystoupení na mezinárodní konferenci.

Součástí přehlídky a významnou událostí pro Jičín byl křest dosud nepublikovaných pohádek Václava Čvrtka *O Kačence a tlustém dědečkovi*. Nakladatelství Albatros tuto knihu vydalo k autorovu výročí a na její křest přijeli zástupci Albatrosu – programový ředitel Ondřej Müller a šéfredaktorka Šárka Krejčová, dále ilustrátor Tomáš Řízek a spisovatelka Petra Braunová. Největší radost jsme měli z návštěvy dcery Václava Čvrtka paní Markéty Tengbom, která přiletěla ze Švédska i s vnukem a pravnukem spisovatele.

Druhou událostí, kterou připravujeme s radou spolupořadatelů, bude 20.–22. října mezinárodní konference o **Václavu Čvrtkovi a moderní pohádce**. Kromě již zmíněných

praktických ukázek knihovnické práce očekáváme teoreticky zaměřené referáty. Jednání konference bude doprovázet výstava v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně, která představí místní kořeny spisovatelovy tvorby a výstava Památníku národního písemnictví na Lepařově gymnáziu v Jičíně.

K dílu Václava Čvrtka a způsobům, jakým dosud oslovilo a dále může oslovovat dětského

ODKAZY:

1 Okolo Ráholce: Povídání o Jičíně, Václavu Čvrtkovi a jeho díle. Eva Bílková s. 25–26.

recipienta, hodláme přistoupit v co nejširším záběru. Měla by být zdůrazněna mediální provázanost Čtvrtkovy tvorby, dnes nad jiné potřebná k výchově gramotného vnímatele. Příležitost bychom rádi dali i pamětníkům, kteří mohou výrazně dokreslit prostor a klima Čtvrtkových umělecko-výchovných aktivit. Všechny příspěvky přednesené na konferenci budou publikovány.

Konference se bude zabývat těmito tematickými okruhy:

- **Tvářící typ Václava Čtvrtka ve vývoji české autorské pohádky** (pohled teoretický, literárněhistorický, vývoj kritické reflexe Čtvrtkovy tvorby, Čtvrtkovi pokračovatelé a epigoni v kontextu současné pohádkové tvorby);
- **Jazyková rovina tvorby Václava Čtvrtka** (specifika autorova jazyka a stylu, jejich konstanty a proměnné);
- **Písňové texty Václava Čtvrtka;**
- **Dramatická tvorba Václava Čtvrtka;**
- **Václav Čtvrtek a Jičín;**
- **Václav Čtvrtek a média** (místo Václava Čtvrtka v časopisech pro děti; Čtvrtkovy pohádky ve zvukovém a filmovém zpracování; autorův přínos pro profilaci rozhlasových a televizních pořadů pro děti – Nedělní pohádka, Hajaja, Večerníček; specifika animace Čtvrtkových pohádek; Čtvrtkova tvorba a výtvarníci; hudební složka Čtvrtkových animovaných pohádek a její tvůrci; Čtvrtkův text a jeho osobitá interpretace – K. Höger,

J. Bohdalová aj.; tvorba Václava Čtvrtka na zvukových nosičích);

- **Dílo Václava Čtvrtka a moderní knižní ilustrace pro děti;**
- **Václav Čtvrtek a nakladatelská praxe** (knihy Václava Čtvrtka jako stálice v nakladatelském podnikání; texty Václava Čtvrtka a redakční praxe, komerční úpravy aj.; Čtvrtkovo dílo v kontextech současné knižní kultury);
- **Václav Čtvrtek v zahraničí** (překlady Čtvrtkových děl a uvádění animovaných filmových cyklů v cizině a jejich čtenářský a kritický ohlas; Václav Čtvrtek a jeho překladatelé);
- **Václav Čtvrtek a jeho čtenáři** (Čtvrtkovy pohádky v knihovnách a práce knihovníka s dětským čtenářem; čtenářská reflexe díla V. Čtvrtka; Václav Čtvrtek v čítankách; didaktická potence Čtvrtkových textů);
- **Václav Čtvrtek ve vzpomínkách spolupracovníků a pamětníků.**

Příhlášky na konferenci přijímá Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně (podrobnosti na <http://knihovna.jicin.cz>). Těšíme se na všechny zajímavé příspěvky a na příjemné podzimní setkání, jehož součástí bude i odhalení pamětní desky na domě, ve kterém malý Václav pobýval během první světové války s maminkou a bratrem Karlem u svého dědečka. Základní umělecká škola připravuje vystoupení dětí s písňovými texty V. Čtvrtka. Také Albatros chystá vydání jeho písňových textů. Jičínská knihovna spolu s Albatrosem připravuje druhé vydání knihy *Z dětství i jinak*.

JANA BENEŠOVÁ > benesova@knihovna.jicin.cz
Foto archiv knihovny

ROVNÝ PŘÍSTUP

JITKA NĚMCOVÁ > jnemcova@knihovnatr.cz

ZVUKOVÉ KNIHY V ROCE 2011

Cyklus seminářů pro pracovníky zvukových oddělení knihoven ČR se tradičně koná každý rok v měsíci dubnu. V letošním roce připadl na úterý pátého, kdy se v Městské knihovně v Třebíči sešlo 40 účastníků a letos poprvé přijala pozvání i slovenská kolegyně z Mestskej knižnice v Bratislave Mgr. Barbora Zahoranská.

Prvním příspěvkem byla prezentace ředitelky MěK v Třebíči Mgr. Marie Dočkalové, která se 30. září loňského roku zúčastnila celoslovenského odborného semináře *Audioknihy v knižniciach*. Seminář se konal u příležitosti 110. výročí založení Mestskej knižnice v Bratislave a byl věnován práci s audioknihami v knihovnách na Slovensku a okol-

ních státech. Závěry ze semináře jsou k dispozici na www.strankach.slovenske.narodne.kniznice.sk a týkají se především možnosti půjčování zvukových dokumentů, zvukových knih a příslušné legislativy Slovenska (http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2011/61.pdf).

O výrobě, produkci, edičním plánu a možnostech půjčování filmů s audiopopisem přijel informovat zúčastněný místopředseda správní rady Občanského sdružení Apogeum Petr Mašek a Michal Szlávik, který má na starosti technické zázemí výroby filmů. Sdružení vyrábí nejen audiopopis, ale podílí se i na vytváření nových technologií a systémů, které umožňují zrakově postiženým sledování audiovizuálních děl. S tvorbou audiopopisu začali v roce 2002, a knihovny mají možnost tyto filmy nakupovat prostřednictvím KTN K. E. Macana v Praze. Tituly se prostřednictvím knihovny dostávají do distribuce s ročním zpožděním, pokud by chtěla některá z knihoven nakupovat aktuální tituly, musí se zaregistrovat jako uživatel na [www.strankach.sdruzeni.info](http://www.apogeum.info). V sekci „Filmy“ je k dispozici i ediční plán na rok 2011 a registrovaní uživatelé si rovněž můžou stáhnout přehrávač.

Sdružení Apogeum se taktéž podílí na výrobě komerčních DVD, tzn. že klasický film je opatřený komentářem. I těchto filmů vyšla již celá řada, např. byly přílohou časopisu DiViDi – vybírám několik titulů: *Co je vám doktore; Bony a klid; Vrať se do hrobu; Jára Cimrman ležící, spící; Knoflíkáři; Taková normální rodinka* a mnoho dalších. Jako ukázkou pro seminář nám Jan Říčař z časopisu DiViDi laskavě zapůjčil tituly *Sanitka* a *Návštěvníci*.

Z dalších titulů bych vybrala např. filmy *Mazaný Filip* nebo *Zapomenuté světlo*, které lze využít i pro klubová promítání. V takovém případě je třeba se obrátit na P. Maška (kontakt je masek.petr1@seznam.cz), který sdělil i další zajímavou informaci – od ledna letošního roku měla ČT vysílat pořady s audiopopisem, ale bohužel zatím tomu tak není. Ale snad bude v brzké době tato služba pro zrakově postižené přístupná.

Na semináři ani letos nechyběli ředitel Knihovny K. E. Macana v Praze Bohdan Roule a vedoucí knihovny Dagmar Turková. Jejich informace shrnu pro větší přehlednost do následujících bodů:

- k obnově fondu z magnetofonových nahrávek na formát mp3 zbývá celkem 1658 titulů a je plánována do konce roku 2013,
- většina knihoven i v případě formátu mp3 dává přednost nákupu zvukových knih na pevných nosičích, tj. na CD,
- z Digitální knihovny stahuje soubory z celkového počtu registrovaných jen asi 1/3 knihoven,
- i když knihovna nakoupí titul s nosičem, má možnost si nechat v Digitální knihovně otevřít odkaz na stažení příslušného souboru (je třeba kontaktovat Renátu Meyerovou z KTN),
- v Digitální knihovně se pracuje na možnosti vyhledávání titulu i podle načítatele,
- ne všechny dílové tituly se načítají nebo zpracovávají postupně, u některých dochází k přehození dílů, a tak jsou pak uvedeny i v nabídce – postupně budou vydány i starší díly.

Dále následoval příspěvek studentky Slezské univerzity v Opavě Bc. Petry Krainové, která v rámci bakalářské práce prováděla průzkum zvukových knihoven ČR a jeho výsledky zpracovala do prezentace. Průzkum byl prováděn začátkem roku 2010 prostřednictvím e-mailu a zúčastnily se ho zvuková oddělení knihoven, které jsou pobočkami KTN v Praze. Prezentace obsahuje porovnání, statistiky a je velmi podrobná a obsáhlá. Přednášející ji poskytla pro všechny zájemce na této adrese <http://issuu.com/krainova/docs/prezentace>.

Závěr semináře patřil studentkám Masarykovy univerzity v Brně Bc. Alžbětě Škytové a Bc. Kateřině Kapounové, které byly na semináři i v loňském roce s projektem Audioknihy.net. Na tomto projektu stále pracují, rozšiřují nabídku služeb a přijely předvést novinky své práce – spolupráci při vydání audioknihy *Úvahy a projevy*, jejímž autorem je Tomáš Baťa a načetli ji Alfréd Strojček a Josef Guruncz. Také spolupracují se společností Tympanum při popisu audioknih Braillovým písmem. Mnohem více informací najdete přímo na [www.strankach.http://www.audioknihy.net/](http://www.audioknihy.net/).

Letošní program semináře byl časově velice náročný a k rozhovorům s kolegyněmi a kolegy o naší práci, předání osobních zkušeností, nápadů a rad nebyla téměř příležitost. Při loučení se někteří o tomto faktu zmínili, takže by možná bylo přínosem na semináři příští rok rezervovat více prostoru pro vzájemnou diskusi.

DNES SE PŘEDSTAVUJE KRAJ VYSOČINA

Název kraje Vysočina souvisí se skutečností, že tento správní celek zabírá podstatnou část Českomoravské vrchoviny.

Kraj Vysočina zaujímá v rámci České republiky centrální polohu. Sousedí s krajem Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským, se kterým vytváří oblast NUTS 2 za účelem podpory regionálního rozvoje. Rozkládá se na ploše 6796 km², žije tady 514 756 obyvatel.

Pro Vysočinu jsou charakteristické malé vesnice nepřítis vzdálené od místního centra, jímž bývá klidné malé město se třemi až deseti tisíci obyvatel. Pouze ve čtyřech městech žije více než 20 000 obyvatel, krajské město Jihlava dosahuje počtu 50 000 (je to nejstarší horní město českých zemí, které patřilo ve středověku k nejbohatším v českém království, a to především díky těžbě stříbra). Historie zanechala na Vysočině množství památek, z nichž tři – historické centrum Telče, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou, Židovské město a bazilika sv. Prokopa v Třebíči – jsou zařazeny mezi světové kulturní dědictví UNESCO.

Výhodou Vysočiny je zachované čisté životní prostředí. I díky tomu se jako první z krajů České republiky stala členem organizace zdravých měst a regionů.

Regionální funkce knihoven v našem kraji

SÍŤ VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V KRAJI VYSOČINA

Síť knihoven tvoří Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě (KKV), která je zároveň pověřenou knihovnou pro region Havlíčkův Brod, čtyři pověřené knihovny v bývalých okresních městech – Městská knihovna Jihlava, Městská knihovna Pelhřimov, Městská knihovna v Třebíči, Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou, 35 profesionálních knihoven, 497 neprofesionálních knihoven a 75 poboček. Z celkového počtu poboček je devět profesionálních a 66 funguje jako neprofesionální knihovny v obcích, kde není obecní úřad. V rámci výkonu regionálních funkcí (RF) bylo v roce 2010 obsluhováno 569 knihoven, plnění RF zabezpečovalo v kraji 16 pracovníků (z toho tři v KKV).

ZÁKLADNÍ VÝVOJOVÉ TENDENCE VÝKONU RF

Po roce 1989, kdy byla uskutečněna transformace veřejného knihovnictví, zanikly okresní knihovny zřízené okresními úřady – ve Žďáře nad Sázavou v roce 1992, v Jihlavě v roce 1993, v Třebíči v roce 1996 – a došlo k rozpadu střediskových systémů. Zřizovatelskou funkci ke knihovnám převzala příslušná města. V okrese Pelhřimov, kde výkonem regionálních funkcí bylo pověřeno Středisko knihovnických služeb při Okresním muzeu v Pelhřimově, docházelo k postupnému útlumu činnosti. Pouze v okrese Havlíčkův Brod zůstal střediskový systém knihoven pod okresní knihovnou zachován a umožňoval výkon všech regionálních funkcí. Tvorba výměnných fondů však byla omezena nedostatečnými finančními prostředky.

Pod kraj Vysočina přešly knihovny ze tří krajů – Východočeského, Jihomoravského a Jihočeského. I z tohoto důvodu byla míra rozpadu kooperativních systémů atypická ve srovnání se stavem v ostatních krajích republiky. Pro vytvoření funkčního systému výkonu RF v rámci kraje bylo potřeba překonat řadu překážek.

Po přijetí zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) se na jeho základě stala odpovědná za zabezpečení výkonu regionálních funkcí v našem kraji Krajská knihovna Vysočiny. Ta vznikla k 1. 1. 2002 z bývalé Okresní knihovny v Havlíčkově Brodě. Financování bylo zabezpečeno přijetím Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven vládou ČR dne 16. 1. 2002. Pro zajištění výkonu RF na Vysočině byl zvolen model, kdy v každém okrese byla pověřena výkonem RF bývalá okresní knihovna – Městská knihovna Jihlava, Městská knihovna Pelhřimov, Městská knihovna v Třebíči a Knihovna Matěje Josefa Sychry ve Žďáře nad Sázavou. S vybranými knihovnami uzavřela KKV „Smlouvu o přenesení regionálních funkcí z krajské knihovny na pověřené knihovny“. V okrese Havlíčkův Brod zanikl klasický okresní střediskový systém knihoven v roce 2002, delimitací knihoven na města a obce. Byl nahrazen spoluprací KKV a městských knihoven se střediskovou funkcí na smluvním základě formou objednávky knihovnických služeb (původně byly uzavřeny objednávky s deseti profesionálními knihovny, v současné době je uzavíráme se šesti). V okrese Pelhřimov došlo k začlenění Střediska knihovnických služeb do Městské knihovny v Pelhřimově k 1. 11. 2002, a ta pak byla pověřena výkonem RF.

V průběhu let 2002–2004 došlo v kraji Vysočina k obnovení spolupráce mezi knihovnami v regionu Jihlava, Třebíč a Žďár nad Sázavou, kde byly transformací knihoven vazby porušeny nejvíce. Krajská knihovna úzce spolupracovala se čtyřmi pověřenými knihovnami při zabezpečování péče o původně 575 obsluhovaných knihoven. Kraj Vysočina je charakteristický velkým počtem obcí s málo obyvateli – průměrný počet obyvatel obcí s neprofesionální knihovnou je 370, rovněž tak jsou poměrně malé i kmenové fondy těchto knihoven – průměr na jednu knihovnu je 1857 knihovních jednotek.

V současné době již existuje stabilní a fungující systém. KKV plní funkci krajského centra, vyko-

nává koordináční, odborné informační, vzdělávací, analytické, metodické a poradenské činnosti. Krajská knihovna a pověřené knihovny v kraji Vysočina odpovídají za koordinaci a spolupráci s knihovnami kraje Vysočina i při realizaci standardů VKIS.

FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ

Financování RF do roku 2005 bylo zajištěno ze státních prostředků podle *Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*. Klíč k rozdělení dotace jednotlivým pověřeným knihovnám v kraji Vysočina vycházel ze způsobu, jakým byly v roce 2002, 2003 a 2004 celostátně rozdělovány finanční částky na výkon RF (viz *Metodický pokyn* bod 4).

V roce 2005 obdržel kraj Vysočina v souvislosti s převodem finančních prostředků na výkon RF ze státního rozpočtu do rozpočtů krajů v rámci zákona o rozpočtovém určení daní 10 127 000 Kč (původně převáděná částka 10 196 000 byla snížena vzhledem k tomu, že 13 obcí, a tedy i knihoven přešlo k Jihomoravskému kraji).

V roce 2006 byly zpracovány *Zásady pro zajištění výkonu regionálních funkcí v kraji Vysočina* (podle vzoru Moravskoslezského kraje). Tyto zásady jsou pouze vnitřním předpisem KKV, zastupitelstvem kraje Vysočina schváleny nebyly. V článku 5 těchto Zásad jsou zveřejněna pravidla pro přidělení dotace – rozdělení finančních prostředků pro jednotlivé knihovny pověřené výkonem RF provádí krajská knihovna s přihlédnutím k počtu obsluhovaných knihoven. Celkový objem finančních prostředků se po odečtu částky na krajské regionální funkce rozdělil rovnoměrně na krajskou a pověřené knihovny. V regionu Třebíč přesahuje počet obsluhovaných knihoven celokrajový průměr o více než 20 %, a tudíž byl příspěvek této knihovně o poměrnou část navýšen (původní klíč zohledňující počet knihoven a počet obyvatel v jednotlivých regionech byl opuštěn).

V roce 2007 a dalších dvou letech zabezpečil Krajský úřad kraje Vysočina každým rokem 3% valorizaci finančních prostředků poskytnutých na výkon RF.

Dopady ekonomické krize se však projeví v roce 2010. V porovnání s rokem 2009 došlo ke snížení přidělených finančních prostředků v průměru

o 14 % (pověřené knihovny obdržely méně o 16,7 %, rozpočet krajské knihovny na výkon krajských a okresních RF byl snížen o 5 %).

Grantové programy z Fondu Vysočiny, které významně ovlivnily rozvoj knihoven:

Líbí se nám v knihovně – na realizaci tohoto projektu uvolnil v roce 2005 Krajský úřad kraje Vysočina finanční částku ve výši 2 000 000 Kč. Příjemci dotace byla města a obce do 3000 obyvatel (podpora byla určena pro veřejné knihovny evidované podle zákona č. 257/2001 Sb.). Zásluhou tohoto projektu bylo vybaveno 66 knihoven novým nábytkem. Tento program byl vyhlášen (za stejných podmínek) ještě jednou, v roce 2007. V tomto roce využilo dotace dalších 89 knihoven. Je škoda, že z důvodu krize se neuskutečnil, podle původního plánu, ještě v roce 2009.

Veřejně přístupný Internet – grantový program z fondu Vysočiny navázal v roce 2005 na státní program PIK a umožnil vybavit neprofesionální knihovny počítačovou technikou. Z celkového počtu 102 podaných žádostí jich uspělo 97.

Priority Konceptu výkonu RF v kraji Vysočina v letech 2007–2011:

Prioritou č. 1 je podpora **internetizace a automatizace knihoven**. V průběhu posledních tří let se značně zvýšil v kraji Vysočina počet automatizovaných neprofesionálních knihoven. S testováním knihovního systému **Clavius REKS** jsme začali již v roce 2005 v regionu Havlíčkův Brod, který má 120 neprofesionálních knihoven. Na Havlíčkovsku jsou kmenové fondy neprofesionálních knihoven obzvláště malé. Střediskový systém zde zůstal nepřerušen a obecní úřady neprofesionálních knihoven přispívaly na nákup knih do výměnného fondu. V současné době je v kraji Vysočina 37 knihoven plně automatizovaných (Clavius) a 288 knihoven využívá automatizovaný systém Clavius REKS, knihovny v regionu Žďár nad Sázavou program Kp-Win (z toho 77 knihoven má i výpůjční protokol).

PŘEHLED AUTOMATIZOVANÝCH NEPROFESIONÁLNÍCH KNIHOVEN V JEDNOTLIVÝCH REGIONECH (OKRESECH):

Okres (region)	Clavius	REKS
Havlíčkův Brod	15	60 (2 s VP)
Jihlava	1	50 (14 s VP)
Pelhřimov	9	43 (11 s VP)

Třebíč	7	75 (19 s VP)
Žďár nad Sázavou	5	60 (31 s VP)
CELKEM	37	288 (77 s VP)

V rámci celostátní koncepce rozvoje knihoven si i knihovny na Vysočině postupně zřizují vlastní webové stránky. Neprofesionální knihovny využily nabídky Knihovny města Hradec Králové a zažádaly si o šablonu webu, kterou poskytuje tato knihovna menším knihovnám zdarma, větším za symbolický poplatek podle velikosti obce (města). Knihovna Matěje Josefa Sychry (KMJS) ve Žďáře nad Sázavou ve spolupráci s Regionální knihovnou v Karviné (středisko výpočetní techniky) pomohla vytvořit webové stránky 85 obecním knihovnám v okrese Žďár nad Sázavou.

Prioritou č. 2 je zabezpečení dostatečného nákupu nových knih do výměnného fondu. Celková finanční částka na nákup nových knih v kraji Vysočina v letech 2007–2009 představovala 40 % z celkové dotace.

V roce 2010 obdržely pověřené knihovny na výkon RF finanční prostředky v porovnání s předchozím rokem v průměru o 14 % nižší. Projevilo se to nepříznivě zejména v nákupu nových knih, ten byl ve výši **31,5 % z celkově přidělené dotace na výkon RF**.

Prioritou č. 3 je vzdělávání knihovníků – podrobnější zhodnocení obsahuje následující samostatný článek.

POČET VZDĚLÁVACÍCH AKCÍ A JEJICH ÚČASTNÍKŮ:

	2007	2008	2009	2010
Vzdělávací akce v rámci RF	36	46	56	65
Počet účastníků na akcích	481	743	847	1 089

MALÁ KNIHOVNICKÁ SLAVNOST ANEB OCENĚNÍ ZÁSLUŽNÉ PRÁCE KNIHOVNÍKŮ

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě pořádá pravidelně od roku 2002, vždy v listopadu, Malou knihovnickou slavnost, na které se snaží ocenit záslužnou práci knihovníků neprofesionálních knihoven. Výběr knihoven a jejich pracovníků probíhá zcela nezávisle na soutěži *Vesnice roku* a nemá konkrétní pravidla. Při vyhodnocení 16 nejlépe pracujících neprofesionálních knihoven vy-

cházíme z návrhů pověřených knihoven – krajské knihovny, MěK v Jihlavě, MěK v Pelhřimově, MěK v Třebíči a KMJS ve Žďáře nad Sázavou. Přihlíží se k velmi dobré činnosti knihovny, k aktivitě knihovníků při její modernizaci a automatizaci, k úspěšné kulturně výchovné činnosti a v neposlední řadě je oceněna i dlouholetá práce knihovníka (řada z nich je věrna své knihovně i více než 50 let). Na tuto slavnost zveme vedle knihovníků i zřizovatele oceněných knihoven, kteří mají nemalou zásluhu na jejich modernizaci a zajištění provozu, dále významné hosty – zástupce kraje Vysočina a Města Havlíčkův Brod.

Malou knihovnickou slavnost budeme v letošním roce pořádat již **desátým rokem**. Za tuto dobu jsme v kraji ocenili už 142 neprofesionálních knihovníků, jednu knihovnici školní knihovny a informačního centra a v neposlední řadě i jednu (dnes již bývalou) profesionální knihovnici. Jejím významným příspěvkem proběhla v Městě Brtnice revitalizace rodného domu Josefa Hoffmanna, kde knihovna získala v roce 2003 nové moderní prostory. Hlavním cílem této slavnosti je poděkovat knihovníkům malých knihoven, jejichž práce si nesmírně vážíme.

Foto archiv knihovny

KNIHOVNA ROKU Z VYSOČINY V ROCE 2005, 2007 A 2010

Ze soutěže *Vesnice roku* vzešly pro náš kraj dvě vítězné knihovny – v roce 2005 **Místní knihovna Havlíčkova Borová** (okres Havlíčkův Brod) a v roce 2007 **Místní knihovna Bory** (okres Žďár nad Sázavou). Knihovnou roku 2010 se stala **Obecní knihovna Petrůvky** (okres Třebíč), která byla nominovaná mimo soutěž *Vesnice roku*.

IRENA CÍSAŘOVÁ > cisarova@kkvysociny.cz

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Nabídky vzdělávacích akcí pro knihovníky

Za finanční podpory Ministerstva kultury ČR a grantového programu VISK 2 bylo v průběhu roku 2001 v Krajské knihovně Vysočiny vybudováno výukové centrum. Počítačová učebna je primárně určena k celoživotnímu vzdělávání knihovníků našeho kraje, což je plně využíváno. V rámci zmíněného grantového programu jsme již počtvrté požádali o dotaci, a to na mimoškolní vzdělávání knihovníků, v němž se zaměřujeme především na vzdělávání neprofesionálních knihovníků v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT).

Protože základní kurzy počítačové gramotnosti v současné době již většina neprofesionálních knihovníků absolvovala, soustřeďujeme se nyní na kurzy nástavbové. Velký zájem je o lekce týkající se práce s digitální fotografií, sociálních sítí a komunikačních programů, tvorby jednoduchých we-

bových stránek, archivace dat apod. Výuka bývá v odpoledních hodinách, aby byla dostupná i pro knihovníky, kteří jsou zaměstnaní.

Zároveň organizujeme vzdělávání knihovníků profesionálních knihoven. I ti už mají základní kurzy v rozsahu ECDL za sebou, takže i jim v současnosti nabízíme nástavbové semináře. Jejich obsah byl vytvořen na základě evaluačních dotazníků a zájmu samotných knihovníků. Nabízíme jim seznámení s komunikačními programy a sociálními sítěmi, práci s digitální fotografií, s webovým úložištěm fotografií a videí, se zálohováním dat, s pokročilými funkcemi MS Excel, s tvorbou webových stránek...

PC učebna není však využívána jenom knihovníky, téměř denně v ní probíhá také výuka počítačových oborů *Univerzity volného času* (podrobný článek ve *Čtenáři* č. 12/2010).

Kromě vzdělávání v oblasti ICT má Krajská knihovna Vysočiny v nabídce i další akce. Již tradičně pořádáme literární semináře věnované klasikům i autorům méně známým, které nabízejí netradiční pohled na jejich život a dílo. Tyto semináře jsou určeny především pro profesionální knihovníky, ale vzhledem k dostatečné kapacitě přednáškového sálu se jich mohou zúčastnit i knihovníci neprofesionálních knihoven.

Při výčtu vzdělávacích akcí nelze zapomenout na *Dílno – Aktivizační formy a metody práce s dětmi a mládeží*, které probíhají zhruba čtyřikrát ročně a setkávají se s velkým úspěchem. Knihovníkům také nabízíme *Tréninky paměti* – cyklus oblíbených seminářů a workshopů na procvičení lenivějších mozkových závitů.

Kromě toho každým rokem pořádáme seminář zaměřený na automatizovaný knihovní systém Clavius REKS, na který zveme odborníky z firmy LANius a diskutujeme s nimi o novinkách či případných úpravách programu, aby vyhovoval co největšímu počtu knihoven.

V roce 2010 byl pod vedením PhDr. Evy Svobodové z Národní knihovny ČR uskutečněn seminář k Soubornému katalogu. Na rok 2011 jsme nabídku vzdělávacích aktivit proti minulým létům mírně omezili vzhledem k probíhajícím kurzům Unie zaměstnavatelských svazů (UZS) ve spolupráci se SKIP.

JAK TO VIDÍ OBSLUHOVANÉ KNIHOVNY

V prvním pololetí roku 2010 připravil Útvar veřejných knihoven KKV dotazníky uživatelské spokojenosti pro profesionální i neprofesionální knihovny celého kraje Vysočina. Chtěli jsme zjistit, jak jsou obsluhované knihovny spokojené se službami nadřazených knihoven, co by chtěly na vzájemné spolupráci změnit či zlepšit. Výsledky průzkumu jsme prezentovali na celokrajské poradě profesionálních knihovníků 21. září 2010.

Otázky neprofesionálním knihovnám byly rozdělené do tří bloků:

1. Regionální služby knihovnám (9 otázek);
2. Postavení knihovny v obci (3 otázky);
3. Profese knihovníka (3 otázky).

Z celkového počtu 498 neprofesionálních knihoven jsme zpět obdrželi 227 vyplněných dotazníků (40 %). Neprofesionální knihovníci jsou se svou prací většinou spokojeni, oceňují, že mají přehled

o knihách a jsou v kontaktu s lidmi. Naopak jim vadí papírování, nedostatek času, úbytek čtenářů, někde i práce s počítačem a špatné vybavení knihovny.

Řeči čísel z průzkumu vyplynulo:

- pro 98 % neprofesionálních knihovníků jsou metodické návštěvy přínosem;
- 94 % knihovníků využívá možnost konzultací s pověřenou knihovnou;
- kromě jedné knihovny jsou všichni spokojeni s nabídkou knih ve výměnných souborech;
- 65 % knihovníků se účastní vzdělávacích akcí pořádaných pověřenou knihovnou;
- 33 % neprofesionálních knihoven vůbec nevyužívá nabídku grantových programů;
- 90 % knihovníků má možnost v knihovně rozvíjet své nápady a aktivity;
- 13 % knihovníků hodnotí vybavení své knihovny jako nevyhovující;
- 88 % neprofesionálních knihovníků dělá tuto práci z vlastní iniciativy a práce je baví.

Dotazník pro profesionální knihovníky obsahoval dva bloky otázek:

1. Regionální služby knihovnám (9 otázek);
2. Postavení knihovny ve městě (4 otázky).

Výzkumu se zúčastnilo téměř 66 % profesionálních knihoven. Z dotazníků vyplynul zájem o vzdělávání v oblasti současné české a světové literatury, o informace o novinkách v Claviu a v knihovnictví obecně.

- 91 % knihoven vidí přínos v metodických návštěvách;
- 22 % knihoven se nezúčastňuje vzdělávacích akcí (nedostatek času, špatné spojení, časový souběh několika akcí...);
- 13 % knihoven se neúčastní porad v pověřené knihovně (ze stejných důvodů jako v předcházejícím případě);
- 9 % respondentů nesleduje aktuální informace pro knihovny na webu KKV;
- 39 % nevyužívá informace pro knihovníky na extranetu KKV;
- 91 % knihoven je podporováno zřizovatelem v dalším vzdělávání;
- pouze 9 % respondentů hodnotí vybavení své knihovny jako nevyhovující;
- 57 % knihoven má dostatek financí na nákup knih.

Závěrem

Lze konstatovat, že výzkum splnil naše očekávání. Spolupráce knihoven je na dobré úrovni a metodická pomoc je vnímána velmi pozitivně. Možnosti

zlepšení jsou určitě ve sledovanosti aktuálních informací obsluhovanými knihovnami na extranetu KKV a webových stránkách pověřených knihoven.

IRENA HODŽOVÁ > hodzova@kkvysociny.cz

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Knihovna v Havlíčkově Brodě všemi smysly

NEJDŘÍV KRÁTKÉ PŘEDSTAVENÍ

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě je příspěvková organizace zřízená Krajským úřadem kraje Vysočina v Jihlavě. Je knihovnou s univerzálním fondem, vytváří a uchovává regionální fond i historický a konzervační, má vlastní digitalizační pracoviště, působí jako centrum meziknihovní výpůjční služby. Zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze, je koordinátorem krajského bibliografického systému. Vydává (ve spolupráci s dalšími subjekty) v elektronické podobě *Knihovnický zpravodaj Vysočiny* <http://kzv.kkvysociny.cz/>. Pro zlepšení komunikace v síti veřejných knihoven slouží extranet <http://extranet.kkvysociny.cz>, spolupracuje s Národní knihovnou ČR na tvorbě Souborného katalogu, aktivně přispívá svými bibliografickými záznamy a zároveň využívá zpracovaných bibliografických záznamů. V roce 2009 zahájila KKV přechod z bibliografického formátu UNIMARC na formát MARC 21, který v současné době využívá. Vzdělávání veřejnosti zajišťuje formou Univerzity volného času, v roce 2010 obdržela dotaci v programu VISK 3 na projekt *Nová generace webového katalogu systému Clavius – OPAC 2.0*, od 1. 7. 2009 je provozovatelem Pedagogické knihovny v Havlíčkově Brodě, které poskytuje ve větší míře i praktickou pomoc. Značnou pozornost věnuje práci s handicapovanými čtenáři, o čemž vypovídá následující článek.

ZÁKLADEM JE VLÍDNÝ A OSOBNÍ PŘÍSTUP

Je poskytování služeb čtenářům se zdravotním handicapem běžné? Nemusíme mít vždy perfektní vybavení, umět znakový jazyk, vlastnit hlasový majáček apod. Samozřejmě všechno jmenované

Foto archiv knihovny

a další přispívá ke spokojenosti čtenářů, ale kde není vlídný a osobní přístup, tam mnoho služeb neprosadíme. Proto se snažíme v Oddělení specializovaných služeb Krajské knihovny Vysočiny najít ten správný postoj ke každému jednotlivému čtenáři a i z jejich reakcí zjišťujeme, že se nám to většinou daří.

Služby oddělení jsou primárně určeny zdravotně znevýhodněným občanům, jako jsou těžce zrakově postižení a nevidomí, neslyšící a nedoslýchaví, mentálně postižení, ale také např. dyslektici a další, kteří potřebují čerpat informace jiným než běžným způsobem. Základní informace o oddělení jsou dostupné na webové adrese http://www.kkvysociny.cz/modul_sluzby/specializovane.aspx. Uživatelem specializovaných služeb se může stát každý, komu zdravotní stav brání číst knihy v tištěné podobě nebo běžným způsobem a všichni, kteří se problematikou handicapu zabývají ze zájmového nebo profesního hlediska.

Knihovna stále navazuje na činnost, kterou začala cíleně rozvíjet v roce 1997, kdy jsme začali půjčovat zvukové knihy z produkce Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana v Praze. Postupně se nabídka rozšiřovala o zvukové knihy na CD ve formátu MP3 a další mluvené slovo z komer-

Městská knihovna Jihlava

Městská knihovna Jihlava působí v krajském městě s téměř 50 000 obyvateli. V uplynulých letech se postupně transformovala do podoby moderní informační a vzdělávací instituce, která nabízí svým uživatelům bohaté knihovní fondy, pestré spektrum služeb a vhodné podmínky pro organizaci různých komunitních aktivit.

Oddělení pro dospělé

Zvuková knihovna

Významným mezníkem bylo v roce 2003 přestěhování knihovny do zrekonstruovaných prostor jedné z nejstarších barokních staveb v Jihlavě. Neopakovatelná atmosféra starého domu s bohatou a zajímavou historií tak tvoří rámec všem současným činnostem, které jsou spjaty s provozem knihovny. Díky této změně došlo k výraznému rozvoji služeb, navýšení počtu návštěvníků a rozšíření možností pro spolupráci se zajímavými partnery.

Kromě poskytování tradičních knihovnických a informačních služeb připravuje knihovna řadu vzdělávacích a kulturních pořadů. Oblíbené jsou cestopisné a literární přednášky nebo hudební poslechové pořady s Jiřím Černým, které si získaly své stálé příznivce. Opakovaně se naplnily kurzy ajurvědy, internetu pro seniory, trénování paměti, kurzy znakové řeči, arteterapie a muzikoterapie. Své pravidelné návštěvníky mají podvečery s českou poezií *Stříbrné listování*. Tradicí se postupně staly rodinné tematické dny s bohatým programem pro všechny věkové a zájmové kategorie návštěvníků, které nabízejí knižní výstavy, mluvené bibliografie, prezentace audioknih, malování mandal, aranžování sušen, výtvarné dílny nebo ochutnávky podle ajurvédských receptů.

V práci s dětskými čtenáři se dlouhodobě daří realizace etapových vědomostních her, které jsou různé tematicky zaměřené a jsou vždy založené na kombinaci získávání informací v tištěné a elektronické podobě s praktickými dovednostmi a ověřováním nabytých poznatků přímo v terénu. Většina realizovaných aktivit se zaměřuje na podporu a rozvoj dětského čtenářství, ať už se jedná o společná čtení s herci Horáckého divadla, setkání maminek a dětí nad čtenářskými deníčky nebo každoroční pasování stovek jihlavských prvňáčků na čtenáře. S velmi příznivým ohlasem se v letošním školním roce setkala poslechová hodina určená žákům druhého stupně ZŠ s názvem *Můj syn Gustav Mahler* a vůbec poslední novinkou pro dětské čtenáře je půjčování tematických kufříků.

Knihovna je pověřena výkonem regionálních funkcí na území okresu Jihlava a soubor těchto služeb pravidelně využívá 98 neprofesionálních knihoven. Od roku 2002, kdy mohla být tato činnost po nucené osmileté přestávce díky státní dotaci obnovena, je v celém regionu patrný jednoznačně pozitivní vývoj. Došlo k řadě změn v umístění a vybavení knihoven, v rozvoji jejich činnosti a nabídce služeb, kvalitě knihovních fondů a v komunikaci prostřednictvím moderních informačních technologií.

Výstava výtvarných prací žáků ZUŠ Jihlava

Foto archiv knihovny

V Den evropského dědictví bývá budova knihovny pravidelně zařazena na seznam památek a návštěvníci, kteří se přicházejí seznámit s její historií, rovněž oceňují současně smysluplné využití prostor otevřených široké veřejnosti.

JARMILA DAŇKOVÁ > reditel@knihovna-ji.cz

Představení neslyšících studentů DIFA JAMU z Brna pro 7. a 8. třídy ZŠ „Domluvíme se beze slov?“

čních vydavatelství. Dále půjčujeme knihy v Braillově písmu a filmy pro nevidomé, hybridní knihy, knihy se zkrácenými texty pro neslyšící a děti s poruchami čtení, také časopisy, které jsou vydávány cíleně pro skupiny různě zdravotně postižených nebo odborníky.

Oddělení nabízí využití speciálních počítačových programů, jako je zvětšovač a odečítač obrazovky ZoomText, odečítač Jaws pro zpřístupnění prostředí Windows nevidomým uživatelům, program Bizon pro skenování a zvětšování obrazu. Samozřejmostí je přístupná služba internet, asistenční služby u PC, poradenské služby handicapovaným, studentům a pomáhajícím profesím. V půjčovně pro dospělé čtenáře je k dispozici moderní stolní televizní lupa pro slabozraké, která zpřístupní např. novinový článek i těm, kteří si třeba „jenom“ zapomněli brýle.

Organizujeme internetovou korespondenční soutěž INKOS, která si od počátku kladla za cíl přivést k počítači a také k internetu lidi s postižením, přesvědčit je o tom, že i toto médium jim může ulehčit a zpříjemnit jejich vztah k okolí a přiblížit celý svět. Soutěže se zúčastňují zájemci z celé republiky, čehož si velice vážíme. Slova chvály od nich samotných jsou nám tím správným povzbuzením, že tato aktivita má cenu.

Také budujeme fond odborných publikací, které se z různých pohledů věnují zdravotnímu handicapu. Je využíván hlavně studenty speciální pedagogiky, rodiči postižených dětí nebo pedagogy. Velice se nám tato aktivita osvědčila, protože máme i zpětnou vazbu a můžeme pružněji reagovat na potřeby čtenářů.

Zároveň se snažíme přiblížit svět zdravotně postižených široké veřejnosti nejrůznějšími akcemi, ke kterým patří mimo jiné knihovnicko-informační lekce pro žáky základních a středních škol, jejichž smyslem je vést žáky a studenty k tolerantnímu, vnímavému a humánnímu přístupu k znevýhodněným lidem. Velice rádi využíváme programu sdružení Slepíši z Tasova – *Hele lidi*, který hravou formou seznamuje děti se životem nevidomých. Každý rok zveme do knihovny studenty z DIFA JAMU z Ateliéru výchovné dramatiky Neslyšících. Záleží na konkrétní dohodě, pro jaké publikum bude dané představení nebo workshop určený. Máme pouze kladné ohlasy jak od dětí z prvního stupně, tak od těch odrostlejších. Spokojení odjíždějí i neslyšící studenti, kteří u nás nacházejí pozorné publikum. Dětem je sympatické, že se naučí například prstovou abecedu, případně i nějaký znak a mohou se zeptat na vše, co je zajímavé. Abychom dali šanci i dospělým porozumět světu neslyšících, organizujeme pro širokou veřejnost kurzy znakového jazyka pro začátečníky i mírně pokročilé. V současné době probíhají kurzy přímo s neslyšícím lektorem. Organizujeme i různé přednášky a akce, které jsou přízpusobené zdravotně postiženým. Například nedávno proběhla *Muzikoterapie pro zrakově postižené*, při které si účastníci mohli sami vyzkoušet použité přírodní hudební nástroje a využít příjemnou a milou atmosféru, která přispěla ke kýžené relaxaci a pohodě.

Krajská knihovna Vysočiny úzce spolupracuje s místní organizací SONS, s denním stacionářem pro mentálně postižené – Úsvit a s dalšími organizacemi, sdružujícími zdravotně znevýhodněné lidi. Další pracovní styky jsme navázali s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Havlíčkově Brodě, Sociálními službami města Havlíčkova Brodu, Tyflo-servisem Jihlava, Tyflocentrem Jihlava a dalšími. I na základě této spolupráce můžeme zajišťovat kvalitní a odpovídající služby.

Cílem našich aktivit je také prohloubení povědomí o druzích zdravotního postižení, podněcení k aktivnímu a humánnímu chování veřejnosti, uvědomění si odpovědnosti k sobě samému i k ostatním. Chceme přispět ke společnému vnímání kultury jako takové i k přiblížení dvou zdánlivě oddělených světů – světa „zdravých“ a světa lidí s handicapem.

HANA LACINOVÁ > lacinova@kkvysocinoy.cz

Jedno a čtvrt století pro Třebíč

Vloni 6. dubna oslavila Městská knihovna v Třebíči 125. výročí založení. V roce 2011 jsme tedy na začátku šestého čtvrtstoletí a všichni doufáme, že Třebíč i knihovny obecně naleznou cestu, jak se dožít i jeho konce. Poplašné zprávy o konci knihoven vyburcovaly celou knihovnickou obec k činnosti, kterou je občas možné nazvat až krkolomnou – jen aby si nás veřejnost všimla. Nejsem proti – jen tak se dá z množství aktivit vyfiltrovat ty, které mají smysl a splňují očekávání čtenářů (návštěvníků, uživatelů, vypůjčitelů – jak kdo chce naše klienty nazvat) o podobě moderní knihovny jako informační a vzdělávací instituce.

Od podoby, jakou měla trebičská knihovna v době svého založení v roce 1885, se pochopitelně velmi změnila. Myšlenka zakladatelů o šíření vzdělávání lidí prostřednictvím čtení ale zůstala. Z pohledu současného stavu, kdy se kultura konzumuje a cizí vědomosti se stahují z internetu, je aktuální ještě víc než tehdy.

Při příležitosti oslav uspořádala knihovna v průběhu roku řadu akcí. Mediálně zajímavé byly především společný Ples kultury a knihovny a slavnostní koncert vokálně instrumentálního souboru dobových nástrojů a historických písní Chairé z Příbrami. Knihovna však klade daleko větší důraz na trvalou a kontinuální práci pro své čtenáře a návštěvníky, což může dosvědčit pár čísel: podle statistických výkazů na svých čtyřech podlažích a dvou pobočkách pořádá až čtyři akce denně. Podle benchmarkingového měření (měření výkonu knihoven) nemá ve své kategorii konkurenta, a to i vzhledem k počtu 30 zaměstnanců. Možná i díky jim se může pochlubit třidvaceti procenty čtenářů z počtu obyvatel města a v případě dětí do 15 let dokonce šedesáti procenty. Jeden výsledek měření kvality činnosti knihovny je také zcela nezávislý na tom, jaké ukazatele se měří z knihovnického hlediska: při loňském třetím nezávislém průzkumu agentury TIMUR, který zjišťoval spokojenost obyvatel s fungováním města (služby, úřady, instituce, fungování služeb městského úřadu apod.), se knihovna umístila jako organizace, se kterou jsou obyvatelé spokojeni nejvíce. Tohoto

výsledku si také patřičně vážíme, protože svoje hlasy knihovně dávali náhodně vybraní lidé z terénu a nikoli čtenáři, kteří se obvykle stávají respondenty výzkumů přímo na půdě knihovny.

Za tímto výsledkem stojí dlouholetá práce knihovny nejen na poli poskytování přímých knihovnických a informačních služeb, ale i postupné zvyšování kulturní a vzdělávací činnosti. Loňské 125. výročí bylo i příležitostí k bilancování, co všechno se změnilo, co se povedlo, a co naopak nepovedlo. Jedním z kladů je soustavná snaha knihovny získávat finanční prostředky z grantových programů – oněch více než 1000 akcí za rok 2010 by se knihovně nepodařilo bez dodatečně získaných prostředků zorganizovat. I když se jedná většinou o malé a občas až titěrné částky, celková suma dotací dosáhla v roce 2010 již 3 000 000 Kč. Nutno podotknout, že knihovna nemá projektového manažera a žádný projekt není financován ze SF EU, takže lze ocenit i fakt, že jednotlivé projekty jsou dílem samotných knihovníků. Každoročně jsou úspěšné projekty podané do K 21, občas VISK 3, VISK 9 (MK ČR), ale především projekty v grantovém systému Zdravé město Třebíč (GS ZM) a občas Fond Vysočiny (kraj Vysočina).

Letos knihovna podala dosud 14 grantových žádostí: do K 21 tři úspěšné, VISK 9 jedna úspěšná, VISK 3 jedna žádost s kladným výsledkem. Do šesti podprogramů GS ZM bylo podáno celkem devět žádostí se zatím neoznamovaným výsledkem (texty byly redakci doručeny koncem dubna – pozn. red.), ale dá se očekávat, že většina z nich bude úspěšná a že knihovna bude moci pokračovat v Celoživotním vzdělávání seniorů, ekologických projektech, Francouzském klubu, PC školení, prevenci závislosti apod. Dalším subjektem, který knihovně přihrává programy pro veřejnost, je Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě, již je Třebíč partnerem při projektech určených knihovnám celého kraje Vysočina. Vždy obsazené jsou například tréninky paměti s Janou Vejsadovou, bývalou knihovnicí Krajské knihovny a nyní jednou z nejúspěšnějších lektorek mozkového joggingu v ČR.

Projekt Projdi se městem aneb Seznamte se, prosím úspěšně proběhl v dubnu. Během pouhých tří dnů si více než 600 žáků, studentů i dalších zájemců prohlédlo zdarma památky Třebíče

Foto archiv knihovny

Obecně lze říci, že každý úspěšný projekt přivede do knihovny nové čtenáře. Nabídka je široká a ačkoli je tato práce po večerech a sobotách velmi časově náročná, jsme si vědomi toho, že bez ní už bychom pozici knihovny jako nejúspěšnější instituce ve městě neobhájili. Těžko z projektů vybereme ty nejúspěšnější a nejzávažnější, ale jmenujme alespoň ty, které již mají v knihovně dlouhou tradici.

PC kurzy

Konají se od roku 2003, kdy knihovna vstoupila do NPPG (Národní program počítačové gramotnosti). Během několika týdnů na podzim absolvovalo PC kurzy pro začátečníky přes 360 zájemců především z řad seniorů. Pro srovnání – v celém kraji Vysočina jich bylo asi 1140. V rámci NPPG tehdy spolupracovaly renomované vzdělávací instituce celé ČR a pouze tři knihovny. Knihovna v PC kurzech od té doby pokračuje v rámci grantových projektů a protože je zájem i o placené kurzy, pořádá je v průběhu roku několikrát i mimo ně.

Celoživotní vzdělávání seniorů

Jarní a zimní cykly se skládají z PC kurzů pro seniory, trénování paměti, společenskovedních před-

nášek i občasných výletů za krásami Vysočiny. Po každé přijde 40 až 60 návštěvníků.

Francouzský klub

Pracuje od října 2008 a jeho příznivci se setkávají každý první čtvrtek v měsíci. Funguje a je velmi oblíbený, s knihovnou na přípravě spolupracuje i česká lektorka francouzštiny, francouzská lektorka pracující pro kraj Vysočina a řada dalších lidí, kteří se většinou o spolupráci přihlásí sami. Na každé setkání přijde kolem 50 návštěvníků a na mimořádné akce, jako byla beseda s Janem Šmídem v dubnu 2009, i přes stovku zájemců. V letních měsících se hraje pétanque, na který přijde 40 lidí, od dětí po seniory.

Nelze jmenovat vše. Pro zájemce jsou tu odkazy na webové stránky knihovny: <http://www.knihovnatr.cz/>, stránky kroniky akcí <http://www.knihovnatr.cz/akce.htm>, projektu CVS <http://www.knihovnatr.cz/Vzdelavani/verejnost/senior.htm>, archiv CVS <http://www.knihovnatr.cz/Vzdelavani/verejnost/archivcv.htm> a třeba francouzského klubu <http://www.knihovnatr.cz/Projekty/fk/fk.htm>.

MARIE DOČKALOVÁ > mdockalova@knihovnatr.cz

DO ČÍSLA přispěli

● **Mgr. Jana Benešová** – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně ● **Mgr. Zuzana Bornová** – Knihovna Petra Bezruče v Opavě ● **Irena Čisařová** – Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě ● **Mgr. Naděžda Čížková** – Knihovna Jana Drdy Příbram ● **PhDr. Jarmila Daňková** – Městská knihovna Jihlava ● **Mgr. Marie Dočkalová** – Městská knihovna Třebíč ● **Irena Hodžová, BBus(Hons)** – Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě ● **PhDr. Linda Jansová, Ph.D.** – Knihovna AV ČR, Praha ● **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ● **Bc. Michal Klajban** – Kabinet informačních studií a knihovnictví, FF MU Brno ● **Monika Kulhánková** – Knihovna Jana Drdy Příbram ● **Hana Lacinová, BBus(Hons)** – Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě ● **Ing. Martin Lhoták** – Knihovna AV ČR, Praha ● **Mgr. Petra Myšková** – Ústav informačních studií a knihovnictví UK v Praze ● **Bc. Jitka Němcová** – Městská knihovna v Třebíči ● **Mgr. Věra Pilecká** – Ústav informačních studií a knihovnictví UK v Praze ● **Mgr. et Bc. Renáta Salátová** – NK ČR, Praha ● **Ludmila Vyčichlová** – Městská knihovna Rokycany

JAK NA EDITOVÁNÍ WIKIPEDIE

TROCHA TEORIE NA ÚVOD

Jestliže jste už někdy přemýšleli o tom, že byste na Wikipedii (*cs.wikipedia.org*) chtěli založit nějaký článek (např. o vaší knihovně), tento návod vás krok po kroku seznámí s tím, jak to jednoduše provést. Vřele doporučuji přečíst si nejdříve článek o Wikipedii v předchozím čísle *Čtenář*, a udělat si tak představu o tom, na jakých principech tato encyklopedie funguje. Návod totiž předpokládá alespoň elementární znalosti o Wikipedii.

Nejdříve trocha nezbytné teorie... Texty na Wikipedii jsou dostupné pod licenci *Creative Commons Uvedte autora – Zachovejte licenci (CC-BY-SA)*. V praxi to znamená, že vámi vložený text může kdokoliv další upravovat a dále šířit. Do Wikipedie vkládejte proto pouze texty, které jste sami napsali, nebo u kterých máte jistotu, že jejich autor dal svolení k šíření pod licenci CC-BY-SA. Pokud vložíte do Wikipedie text, jehož nejste původním autorem a ani nemáte svolení od původního autora jej šířit, bude odstraněn. Pokud vkládáte vlastní text, který už ale byl uveřejněn jinde (např. na vašich webových stránkách), postupujte podle návodu *OTRS* (tento text napište do vyhledávače na Wikipedii).

Pokud byste chtěli ve Wikipedii založit článek o vaší knihovně, je třeba se nejdříve ujistit, že daná knihovna je dostatečně významná na to, aby na Wikipedii měla samostatný článek. Obecně platí, že pro samostatný článek o čemkoliv je potřeba alespoň dvou nezávislých a netriviálních zdrojů, které o daném subjektu pojednávají. Zjednodušeně řečeno na příkladě: obecní knihovna s jedním zaměstnancem významná velmi pravděpodobně nebude. Knihovna Jiřího Mahena v Brně už zcela jistě ano. Zásada o významnosti úzce souvisí s tím, že Wikipedie není místem k propagaci čehokoliv; je to encyklopedie, která shromažďuje encyklopedické informace. Opět řečeno na příkladě: údaje o otevírací době nebo o poplatcích za prodlení nejsou encyklopedické informace. Klasickými encyklopedickými informacemi jsou např. historie knihovny, přehled knihovních fondů, cílová skupina čtenářů, počet knihovních jednotek apod.

VYTVOŘENÍ ÚČTU

Ještě než se pustíte do psaní, je vhodné vytvořit si ve Wikipedii účet. Při editaci Wikipedie to sice není potřeba, avšak vytvoření účtu je velice jednoduché a nezabere mnoho času; jeho vytvořením dostanete několik užitečných funkcí navíc, které však oceníte až později. Odkaz na vytvoření účtu je na každé stránce vpravo nahoře, stačí na něj kliknout a dále se řídit několika krátkými pokyny. Pamatujte na to, že pod jakým jménem se na Wikipedii zaregistrujete, pod takovým jménem se budou vaše příspěvky ukládat a pod takovým jménem budou v případě potřeby ostatní uživatelé citovat autora daného článku.

HLAVNÍ PRÁCE NA ČLÁNKU

Vycházejme tedy z potenciální situace, že hodláte založit článek o vaší knihovně (pokud se článek o dané knihovně na Wikipedii již nachází, můžete jej alespoň zkusit upravit, viz kapitola *Vložení infoboxu a další editace*). Pro srozumitelnost budu následující výklad demonstrovat na příkladě založení článku o Knihovně Bedřicha Beneše Buchlova (dále jen KBBB) v Uherském Hradišti (tento článek se již na Wikipedii nachází, ale řekněme, že tam dosud není). Do vyhledávače na Wikipedii tedy vypíšete celý název knihovny v nominativu a necháte jej vyhledat. Vidíte, že článek nebyl nalezen, avšak Wikipedie prostřednictvím červeného linku sama nabízí jeho vytvoření. Kliknete tedy na červený link s názvem článku, a tím se dostanete do základního uživatelského rozhraní, ve kterém budete článek tvořit. Uprostřed stránky je bílá plocha, kam budete psát text. Nad ní se nachází panel nástrojů, který slouží pro formátování textu a je podobný klasickým panelům jako např. v programu Microsoft Word. Nad panelem nástrojů jsou odkazy na stránky s nápovědou. Pod bílou plochou určenou k psaní textu je tenké dlouhé políčko pro vyplňování *Shrnutí editace* (sem budete vypisovat změny, které jste v článku provedli, např. „Zalo-

žil/a jsem nový článek“) a dále tlačítko *Uložit změny* a *Ukázat náhled*. Pomocí tlačítka *Uložit změny* ukládáte své editace, tzn. v tom okamžiku, kdy na něj kliknete, je text viditelný pro všechny a mohou jej upravovat i další wikipedisté. Tlačítko *Ukázat náhled* slouží k náhledu na článek, jak bude vypadat po uložení. Velmi doporučuji ukládat článek s rozvahou, nejlépe až úplně nakonec, až budete s celým textem hotovi.

Každý článek by měl začínat úvodní definicí. V případě KBBB může úvodní definice vypadat například takto: *Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova je veřejná knihovna s univerzálním fondem v Uherském Hradišti*. Jelikož je na Wikipedii dobrým zvykem uvádět první slova tučně, označíme si první čtyři slova a v panelu nástrojů klikneme na levé tlačítko („Tučně“). Vidíte, že kolem označeného textu se z každé strany objevily tři apostrofy a text by měl nyní vypadat takto: "*Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova*" je veřejná [...]. Text mezi třemi apostrofy se po uložení zobrazí tučně. Zkontrolovat si to můžete pomocí tlačítka *Ukázat náhled*. Nyní máte úvodní definici a můžete začít pracovat na jednotlivých kapitolách. Řekněme, že první kapitola se bude jmenovat *Dějiny* a popíšete v ní hlavní historické události, které knihovnu za dobu její existence provázely. V panelu nástrojů kliknete na odkaz *Další* a vyberete požadovanou úroveň nadpisu (vyberte úroveň 2) a poté vypíšete mezi dvojité rovnítko název kapitoly. Bude to vypadat takto: == Dějiny ==. Nyní se opět v náhledu přesvědčte, zda je text skutečně zobrazován jako nadpis. Kapitola můžete vyplnit libovolným textem. Obdobným způsobem můžete tvořit i další kapitoly, obsah se vygeneruje automaticky poté, co článek obsahuje alespoň čtyři nadpisy.

Jedním z klíčových funkčních prvků Wikipedie jsou hypertextové odkazy na další články, které zajišťují propojenost všech článků mezi sebou. Tyto odkazy se tvoří jednoduše pomocí [[zdvojených hranatých závorek]] s tím, že v případě neshody názvu odkazovaného článku od textu, který na něj odkazuje, je potřeba tyto názvy oddělit lomítkem. Příklad: "*Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova*" je veřejná [[knihovna]] s univerzálním [[knihovní fond|fondem]] v [[Uherské Hradiště|Uherském Hradišti]]. Jednoduše je nutné v první části odkazu definovat, kam chcete odkazovat. Až budete mít všechny kapitoly napsány, nezapomeňte

do závěrečné kapitoly uvést zdroje, ze kterých jste čerpali, a do sekce == Externí odkazy == odkaz na web vaší knihovny.

KATEGORIE

Wikipedie používá k dohledávání a uspořádání článků kategorizační systém. Kategorie se do článku umisťují pomocí [[Kategorie:Název kategorie]]. Např. pro naši knihovnu bude vhodná kategorie *Uherské Hradiště a Knihovny v Česku*. Články vždy umísťujte do nejnižších možných kategorií. Kategorie můžete procházet prostřednictvím odkazu na hlavní stráně Wikipedie v sekci „Listování kategoriemi“, můžete je však i hledat za pomoci vyhledávače (dostanete se na něj po kliknutí na lupu v poli pro hledání), kde rozkliknete odkaz *Rozšířené vyhledávání* a zaškrtnete pouze hledání v kategoriích.

VKLÁDÁNÍ FOTOGRAFIÍ

Wikipedie se už od svých počátků řídí pořekadlem, že jeden obrázek často vydrží za tisíce slov. Pokud chcete váš článek obohatit i o obrazový materiál, je potřeba nějaké obrázky nahrát na Wikimedia Commons (*commons.wikimedia.org*), svobodné úložiště multimediálních souborů. S největší pravděpodobností budete nahrávat fotografie – pamatujte, že u autorského práva platí podobné pravidlo jako na Wikipedii: nahrávejte jen fotografie, jejichž jste autory, nebo takový materiál, u kterého již vypršela autorská práva. Nejčastěji volenou licencí pro vlastní fotografie bývá CC-BY-SA. Pokud na vás po velmi krátké registraci systém „nemluví“ česky a angličtina vám dělá problém, změňte si jazyk rozhraní na češtinu v základním nastavení, které je dostupné přes odkaz v nejvyšším menu. A jak nahrajete soubor? V levém menu klikněte na odkaz *Nacist soubor*, poté vyberte správnou možnost a vyplňte požadované informace, jako je název souboru, popis atd. Po nahrání fotografie ji vložte do článku pomocí [[Soubor:Název obrázku.přípona obrázku|thumb|Popis obrázku]] (např. [[Soubor:Knihovna KBBB v roce 2010.JPG|thumb|Západní pohled na knihovnu v roce 2010]]). Obrázek se obvykle vkládá hned na úvod článku nebo do tzv. infoboxu (viz dále).

Infobox je v řeči wikipedistů přehledová tabulka obvykle umístovaná do úvodu článku, která shrnuje základní data článku. Tak např. pro článek o knihovně existuje *Infobox knihovna*. Naleznete jej tak, že do vyhledávače napíšete: Šablona:Infobox knihovna. Na načtené stránce naleznete základní informace o tomto infoboxu. Jednoduše pak zkopírujete kód infoboxu, vložíte na úplný začátek vámi tvořeného článku a vyplníte. Teď už byste měli mít článek kompletní a můžete ho uložit pomocí tlačítka *Uložit změny*. Od tohoto okamžiku bude ve Wikipedii uložen a mohou jej upravovat i další wikipedisté.

Pokud budete chtít na článku provádět další úpravy, jde to jednoduše pomocí tlačítka *Editovat*, které se nachází mezi záložkami na každé stránce. Pokud si chcete prohlédnout, kdo všechno článek editoval, nebo chcete zrušit případnou chybnou editaci, vedle záložky *Editovat* se nachází záložka *Historie* a přes ni se dostane do historie článku. Veškeré úpravy tam jsou zaznamenány a je možno si je prohlédnout, navigace v historii je jednoduchá a srozumitelná. Každý článek má vlastní diskusi, takže pokud máte s něčím problém, napište do dis-

kuse k tomuto článku nebo se obraťte na místa k tomu určená (viz poslední kapitola).

NĚKOLIK RAD ZÁVĚREM

Pamatujte, že tento návod je stručný a seznamuje s praktickou částí editačních základů. Pokud budete nějaký článek zakládat, nemusíte postupovat přesně podle tohoto návodu; alternativních cest je celá řada a spoustu věcí můžete udělat jinak. Pokud si osvojíte základní principy editování, budou pro vás další úpravy článků hračkou. Pokud budete mít s čímkoliv problém, k dispozici je rozsáhlá nápověda i speciální stránka *Potřebuji pomoc*, kam můžete napsat svůj dotaz či požádat zkušenější editory o pomoc. Odkazy na obě lze nalézt na hlavní straně.

Nemusíte být žádní spisovatelé nebo odborníci, abyste se mohli podílet na tvorbě největší encyklopedie světa. Důležité je nebát se editaci vyzkoušet – pokazit nemůžete zhora nic, při nejhorším bude vaše úprava zrušena během několika kliků myši. Jestliže vás editace nezaujme a nebude vás bavit, alespoň budete mít novou zkušenost a můžete říct, že jste si to vyzkoušeli. Editování Wikipedie je jednoduché a hlavně – je to zdarma.

PO KOM SE JMENUJETE?

ZUZANA BORNOVÁ • okpb@opava.cz

KNIHOVNA PETRA BEZRUČE V OPAVĚ

Petr Bezruč

*Milí,
Mám na Polské – tedy na
Slezské Ostravě – uhelný důl,
v Olomúci železárný, v Krnově
snad slezský pluk, teraz budu
mět i háj v Petrohradě – kde
to je, vím jako bývalý pošták
dobře; možná, že tam budou
i půvabné srnky, na něž se už
nepůjdu podívat, můj den se*

*zkrátil a já mravem všech přežilých staříků se už držím
prahu. „Jdi kupředu, pokud můžeš; když už nemůžeš,
posad se do příkopu a hled bez závisť na ty, kteří jdou
kolem tebe vpřed; ani oni daleko nedojdou,“ řekl Tur-
geněv.*

*Jak vidím, došla moje pochybná sláva do západních
Čech. Já se držím slov Vergiliových: „Snad byl jsem
básníkem, když jménem tím mě všichni zvou, však já
jim nevěřím.“ A řekl Otakar Březina: „Stáří je bez-
úspěšné, je třeba staříky vyznamenávat.“ Snad jste*

Oddělení pro dospělé – 60. léta 20. století

Centrální pult ve vestibulu knihovny – přelom 50. let

Foto archiv knihovny

*měli na paměti jeho slova, když jste mě vyznamenali!
Děkuji vám srdečně za čest prokázanou a všechny vás
srdečně pozdravuji.*

Poděkování Petra Bezruče občanům obce Petrohrad,
kteří po básniku pojmenovali přírodní rezervaci.

Opavská knihovna ve svém názvu hrdě nese jméno největšího básníka Slezska Petra Bezruče. Jak k tomuto spojení došlo, je přes úpornou snahu v pátrání v obou archivech města i v kronice knihovny, jejíž poválečná historie byla dopisována zpětně na sklonku 50. let s velkým odstupem i nepřesnostmi, zatím nejasné. Nedochoval se ani písemný záznam žádosti používat jméno básníka v názvu instituce a samozřejmě ani souhlas Petra Bezruče, i když je zřejmé, že pojmenování části instituce se událo ještě za jeho života. Z žádných pramenů, ač jsme tomuto pátrání věnovali nemalé úsilí, jsme nezjistili, jak to vlastně přesně bylo a jak se situace se jménem básníka v názvu české instituce během let v ryze německém městě přesně vyvíjela. Můžeme se pouze domnívat...

Jediná zmínka o jménu básníka ve spojení s knihovnou se dochovala v souvislosti se založením veřejné čítárny. Dne 29. září 1918 byla otevřena veřejná čítárna jako samostatná instituce, spravovaná samostatnou komisí a vedená kustodkou Terezií Kolodějovou. Se svolením Petra Bezruče byla nazvána jeho jménem u příležitosti 50. narozenin opavského rodáka. Roku 1925 byla **Bezručova veřejná čítárna** formálně připojena k **Matiční knihovně**. V roce 1926 po sestěhování knihovny i čítárny do sněmovního domu v Opavě se pro veřejnou českou knihovnu používalo označení **Ma-**

tiční knihovna. „I po roce 1918 byla knihovna stále trnem v oku nacionalisticky smýšlejícím německým členům městské rady. Dokud byla majetkem Matice, byla odkázána především na dary a příspěvky své zakladatelky. Roku 1920 došlo k důležité změně ve statutu knihovny. Správní komise města Opavy pověřila na žádost výboru Matice usnesením ze dne 28. dubna 1920 **Lidovou knihovnu Matice opavské** funkcemi obecní knihovny pro české obyvatelstvo města Opavy. Knihovna tak získala právo na zákonné subvence od politické obce. Svou povahou zůstala ovšem i nadále soukromou knihovnou konající na základě smluvního závazku funkce knihovny veřejné a nazývala se proto napříště **„zveřejnělou“**. Správu a řízení knihovny převzala knihovní rada složená z osob jmenovaných obecním zastupitelstvem, jednatele místní osvětové komise a několika pravidelných vypůjčovatelů. Účetní záležitosti vedla i nadále kancelář Matice. Zpočátku dostávala knihovna ročně na nákup knih 0,70 Kč na jednoho občana české národnosti ve městě, tedy 3673 Kč, od roku 1930 pak 1 Kč na hlavu, tzn. 11 627 Kč ročně. Kromě těchto zákonných dotací nevěnoval městský úřad knihovně ani korunu navíc, a tak i pod patronací bohatého města trpěla stálým nedostatkem prostředků a její schodky musela každoročně vyrovnávat její někdejší zakladatelka Matice opavská.“¹

Úplně převzalo město českou veřejnou knihovnu v roce 1936 za částku 10 000 Kč, kterou mělo Matici splácet po 2000 Kč ročně. Česká knihovna měla v té době na 10 000 svazků knih, 9000 zapísaných čtenářů a od roku 1933 také prvního profesionálního knihovníka Zdeňka Vavříka. V roce 1938 byla knihovna následkem silícího nacionalis-

ODKAZY:

- MARTÍNEK, Branislav. 120 let Knihovny Petra Bezruče v Opavě. *Knihovna Petra Bezruče v Opavě* [on-line]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z www: <<http://www.okpb.cz/web/index.php?set=default~cze~false~0&doc=historie>>.

tického hnutí uzavřena a zlikvidována. Část knih byla okázale spálena při veřejné slavnosti na opavském kluzišti, zbytek odvezen do žimrovických papíren (tam ovšem skončily i knihy vyřazované v roce 1968), ostatní fond byl spálen v kotelnách veřejných budov.

Po válce jsme si jméno P. Bezruče opět přivlastnili. Nadšení vlastenci v poválečné Opavě si vždy mysleli, že Bezruč je tak trochu více náš než zbytku republiky, takže po Mistrovi pojmenovali nejen budovu (bývalý Dům kultury), kde nyní sídlíme, ale i knihovnu a velké náměstí, takže oznámení *jdu na „bezručák“* může být i pro místní znalce matoucí a je potřeba jej upřesnit. Po osvobození Opavy v dubnu 1945 začalo nové budování knihovny doslova od základu. Opava byla těžce poznamenána závěrečnými boji Ostravské operace. Po přechodu fronty přes město začala hrstka českých obyvatel shromažďovat knihy ze zničených nebo opuštěných domů. Hlavním iniciátorem byl učitel Václav Čech, který se brzy stal vedoucím obnovené knihovny.

V únoru 1946 byla ustavena podle zákona 430/1919 knihovná rada, jejímiž členy byli kulturní referent MNV Jaroslav Pořízka (předseda), okresní knihovnický inspektor Arnošt Mazur, Václav Čech, Antonín Obrtel – knihovnický v Kateřinkách, Marie Kramná – knihovnice v Kylešovicích, Jan Petreček – knihovnický v Jaktarži, za čtenáře v ní byli zastoupeni Oldřich Večerek a Bohuslav Valušek. Knihovná rada se zasloužila o stabilnější umístění knihovny na dnešní Olbrichově ulici, kde 25. 5. 1946 mohla oficiálně zahájit svou činnost. V roce 1947, kdy se město začalo intenzivně osidlovat českými obyvateli, se začaly ve velké míře získávat knihy pro městskou veřejnou knihovnu. Knihovna převzala po někdejší Bezručově čítárně název **Bezručova městská veřejná knihovna a čítárna v Opavě**. Na přelomu roku 1949/50 byla přestěhována do Městského domu osvěty Petra Bezruče na Nádražním okruhu, kde působí dodnes.

Listováním v kronice knihovny se dovídáme o činnosti knihovny v 50. a 60. letech. Velmi oblíbené byly v té době literární večery. Samozřejmě některé literární pořady byly věnovány i osobě básníka Petra Bezruče. S rozmachem společenského a kulturního života v Opavě vzniká v 50. letech při Slezském muzeu v Opavě Památník Petra Bezruče, který se intenzivně zabývá osobou básníka a jeho literárním odkazem.

Na počest básníka vzniká v Opavě i multizánrový festival Bezručova Opava, do jehož koncepce a zejména organizačních příprav se naše knihovna každoročně začleňuje. Festival Bezručova Opava patří k nejstarším kulturním festivalům na území České republiky a prošel mnoha proměnami. Dnes nabízí pestrou škálu všech uměleckých druhů – literaturu, výtvarné umění, divadlo, film, hudbu. Každoročně festival naplňuje ve svém programu předem stanovené téma např. *Žena v umění, Průniky a paralely současného umění, S humorem do nového tisíciletí, Opava v Evropě, Evropa v Opavě, Česko-slovenská kulturní vzájemnost, Pocty a chvály a poslední*, v roce 2010, *Láska nekonečný příběh*.

Hosty festivalu jsou vynikající čeští, slovenští i zahraniční umělci a v programu byly mnohokrát využity speciální umělecké projekty vzniklé na zakázku festivalu. Jedním z velmi zdařilých projektů festivalu vážících se ke jménu slezského barda byla i soutěž **Causa Vladimír Vašek**, kterou pro středoškolské studenty připravila Knihovna Petra Bezruče, Památník Petra Bezruče a Slezská univerzita. Společným úsilím Knihovny Petra Bezruče, Slezské univerzity a za finanční podpory Magistrátu města Opavy byla v roce 2004 odhalena v reprezentativních prostorách budovy Městského domu kultury P. Bezruče v Opavě bronzová Bezručova busta z ateliéru Zdeňka Kolářského.

Tajemstvím opředěná záhada pojmenování knihovny nám nedala spát a jali jsme se sami pátrat po vzpomínkách i kuriózních setkáních se svérázným básníkem. Výsledky jsme shromáždili v našem elektronickém časopisu *OKKO* (http://www.okpb.cz/okoo/index.php?vyd=okoo_04_2010#freelink) pro vaše poučení i pobavení.

Čas prověřuje hodnoty i „nesmrtelnost“ uměleckých děl. Některá díla upadají do zapomnění, jiná jsou stále svojí silou uměleckého výrazu inspirací pro ostatní umělce i mladou generaci. Občanské sdružení **Obratník starého Magdona** sdružuje mladé básníky Opavy a Opavska a více než

dva roky vydávalo literární časopis **Nové břehy**. Jeden z mladých básníků David Bátor umístil na náš web své vyznání velkému Slezanovi. „Bezruč nechodil jen tak po břehu řeky jako nějaký měšťan... Měl rád doteky přírody. Existují záznamy v Branecké kronice, kde se tvrdí, že se Bezruč na Maršovci rád koupal v Moravici na ‚Adama‘. Tímto svým jedním pohoršoval paní Kuzníkovou, majitelku sousední louky, která se při pohledu na nahého básníka určitě několikrát pokřižovala. Takoveto záznamy svědčí o tom, že Bezruč byl především člověk. Dnes máme ve Slezsku plno spolků, sdružení a festivalů, které nesou jeho jméno. A někteří pánové z řad literárních vědců

a teoretiků (atd.) se často pohoršují, když na světlo prosákne neočekávaná pikantnost z Bezručova osobního života... Jako by se báli, že přijdou o svou ikonu, že se sítě důstojnosti a cti, kterými tohoto básníka opředli, najednou potrhají. Myslím si, že takové polidštění by bylo jen k prospěchu všeho. Nelze totiž oddělit život od tvorby! A pouze na základě tvorby vybudovat legendu a tu potom postavit na piedestal. Projděte se někdy po pravém břehu Moravice z Branky do Kylešovic. Spatříte krásu přírody, které se dotýkal v jiném čase největší slezský básník. To místo, nazvané ‚Maršovec‘, jsem si ve svém srdci přejmenoval na ‚Bezručův Maršovec‘.“²

ODKAZY:

- 2 BÁTŮR, David. Bezručův Maršovec. *Občasník knihoven okresu Opava* [on-line]. 2010, duben [cit. 2011-03-01]. Dostupný z [www: <http://www.okpb.cz/okoo/index.php?doc=/okoo_04_2010/02_01_bezrucuv_maršovec.htm>](http://www.okpb.cz/okoo/index.php?doc=/okoo_04_2010/02_01_bezrucuv_maršovec.htm).

Uživatelské rozhraní systému Kramerius 4

Systém Kramerius 4 představuje nejnovější verzi systému užívaného v řadě knihoven v ČR ke zpřístupňování digitalizovaného obsahu (periodik a monografií). Na vývoji spolupracují Knihovna AV ČR, v. v. i., Národní knihovna České republiky a Moravská zemská knihovna. Programátorské práce realizuje firma INCAD, spol. s r. o., která zvítězila ve výběrovém řízení na veřejnou zakázku *Rozvoj open source systému pro zpřístupnění digitálních dokumentů – Kramerius*.

Nová verze systému Kramerius byla širší odborné veřejnosti poprvé představena v září 2010 prostřednictvím elektronické konference Knihovna, v říjnu 2010 pak následoval seminář věnovaný systému.

Systém Kramerius 4 je možné představit z mnoha různých úhlů pohledu, v tomto příspěvku se zaměříme pouze na jeho uživatelské rozhraní. Právě to

hraje důležitou roli pro koncového uživatele využívajícího digitalizované (popř. v nové verzi systému již i původně digitální) dokumenty. Výrazně vylepšené uživatelské rozhraní bylo ostatně i jedním z klíčových požadavků v zadání pro vývojáře nové verze systému.

Uživatelské rozhraní si představíme na příkladu testovací implementace systému na serveru Moravské zemské knihovny¹.

Obr. 1 Domácí stránka demoverze systému Kramerius 4 (Zdroj: [1])

ODKAZY:

- 1 *Kramerius 4: digitální knihovna* [online]. [cit. 2011-03-05]. Oficiální demoverze systému Kramerius 4 na serveru Moravské zemské knihovny. Dostupné na World Wide Web: <http://krameriusdemo.mzk.cz:8080/search/>.

Vstupní (domácí) stránku uvedené testovací implementace tvoří čtyři hlavní části, jimiž jsou bloky *Procházet*, *Typ dokumentu* a *Časová osa* a soubor tří panelů *Nejnovější*, *Nejžádanější* a *Informace*. V horní části obrazovky má navíc uživatel možnost využít jednoduchého vyhledávacího pole, pokročilého vyhledávání nebo se například podívat do nápovědy (obr. 1).

V bloku *Procházet* může uživatel napsat dotaz do vyhledávacího pole označeného jako *Hlavní název* nebo do pole *Autor*. Vždy stačí, aby plánovaný dotaz pouze začal psát, neboť u obou polí funguje tzv. našeptávání. Znamená to, že poté, co uživatel napíše do vyhledávacího pole jeden znak, systém začne zobrazovat možná dokončení dotazu. Díky tomu získá uživatel velmi dobrou představu o výsledku dotazu již v průběhu jeho zadávání, resp. dotaz ani nemusí odeslat, postačí provedení výběru nabízeného výsledku. Je tím značně zvýšen uživatelský komfort, neboť odpadá nutnost kontrolovat znění dotazu, popř. opravovat překlepy v jeho znění. Využije-li uživatel funkci našeptávání, má jistotu, že vždy nalezne alespoň jeden dokument, popř. údaje o něm.

V bloku *Typ dokumentu* si uživatel může zvolit typ dokumentu, o který má zájem. Kromě dokumentů obvyklých u starší verze systému Kramerius, tj. monografií a periodik, mohou být zahrnuti i další typy.

Blok *Časová osa* je pak určen k interaktivnímu výběru dokumentů podle času. Je možné pracovat jak s časovou osou reprezentující celou digitální knihovnu, tak s její částí, kterou je možné vymezit pomocí počátečního a koncového roku. Zvláště v případě periodik je výhodná skutečnost, že zadá-li uživatel roky tvořící podmnožinu let zpřístupněných v digitální knihovně, najde mezi zobrazenými výsledky i daný titul periodika.

Panel *Nejnovější* a *Nejžádanější* slouží – jak již jejich název napovídá – k zobrazení nejnovějších přírůstků do digitální knihovny a uživateli nejčastěji zobrazovaných dokumentů. Panel *Informace* je určen k uvedení informací o dané digitální knihovně.

Vyhledávání bez nutnosti specifikovat, zda se jedná o názvové, autorské či jiné údaje nebo například slova z plného textu dokumentu,

může uživatel realizovat pomocí zmiňovaného vyhledávacího pole v horní části obrazovky. V případě, že upřednostňuje kompromis mezi vyhledáváním bez jakéhokoliv omezení (tj. včetně vyhledávání v plných textech) a vyhledáváním podle autorských a názvových údajů, může využít pokročilé vyhledávání. To nabízí další pole, konkrétně *ISBN/ISSN*, *Název titulu*, *Autor*, *Rok*, *MDT* a *DDT*. Zároveň má uživatel možnost zaškrtnout volbu *Pouze veřejné dokumenty*. Tím se – zejména v případě, kdy digitální knihovna nevyužívá přímo z fyzického prostoru (resp. počítačové sítě) knihovny či jiné instituce, která ji provozuje – vyhne situaci, kdy si z autorskoprávních důvodů bude o daném dokumentu moci zobrazit pouze metadata (bibliografické údaje), nikoliv již jeho plný text.

Lze tedy shrnout, že rozhraní umožňuje uživateli využít jak prohlížení, tak vyhledávání, resp. kombinaci těchto dvou způsobů hledání informací.

Při zobrazování výsledků vyhledávání nebo při prohlížení může uživatel upřesňovat své požadavky prostřednictvím faset v levé části obrazovky. Například u monografií se jedná o dostupnost, o autory a spoluautory a o jazyk, u periodik pak o dostupnost a o jazyk (obr. 2). Na jednotlivých úrovních dokumentů (napří-

klad na úrovni ročníku nebo čísla u periodik) je rovněž možné realizovat vyhledávání, vždy však záleží na kvalitě OCR (optical character recognition) předlohy.

Co se týká zobrazení výsledků vyhledávání či prohlížení, lze si jednotlivé digitalizované stránky (nebo obecně jakékoliv dokumenty vložené do systému) přibližovat a oddalovat

a díky tomu pracovat se zvětšenou nebo zmenšenou verzí příslušné stránky. Je rovněž možné se pomocí šipek pohybovat zpět a vpřed v celém dokumentu, tj. dokumentem listovat. K přecházení mezi jednotlivými stránkami lze také využít náhledy zobrazené ve filmovém pásu v horní části obrazovky. V pravé části obrazovky jsou zároveň zobrazována metadata vztahující se ke konkrétní digitalizované stránce (obr. 3). Pomocí trojúhelníkových šipek u názvů jednotlivých metadatových prvků si rovněž lze vybrat a následně nechat zobrazit další digitalizované stránky. Šipky zcela vpravo pak slouží k zobrazení nabídky dalších funkcí – kromě zobrazení metadat v samostatném okně se jedná o možnost zobrazení persistentního (trvalého) URL, které uživatelé ocení v okamžiku, kdy chtějí mít jistotu, že jinému uživateli bude po zadání odkazu zobrazen tentýž dokument, dále o možnost vygenerovat si z jednotlivých stránek jeden vícestránkový dokument ve formátu PDF či zobrazit si metadata v tzv. kontejnerovém formátu METS (Metadata Encoding and Transmission Standard).

Má-li uživatel zájem o zobrazení konkrétní digitalizované stránky v prostoru celého okna

internetového prohlížeče, potom stačí kliknout na symbol čtverečku se šipkou (tentýž symbol slouží i pro návrat do původního zobrazení). Jako užitečná se jeví i kombinace s celoobrazovkovým režimem zobrazení okna prohlížeče.

Systém Kramerius nově podporuje formáty JPEG2000 a dvouvrstvé PDF, lze použít také formáty DjVu a JPEG. V rámci vývoje byla ještě doplněna funkce umožňující zvýraznění vyhledávaných termínů v zobrazeném dokumentu (ve formátu dvouvrstvé PDF).

V případě, že uživatel nemá si daný dokument prohlédnout, zobrazí se mu – podobně jako u předchozí verze systému – příslušné upozornění.

Pro zájemce o podrobnější informace o systému Kramerius 4 doplňujeme, že jsou k dispozici ve zprávě ze semináře publikované v časopise *Ikaros*², najdete je rovněž v prezentaci z konference *Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2010*³. Aktuální vývoj je možné sledovat na platformě *Google Code*⁴. Jejím prostřednictvím jsou také zveřejňovány aktualizované verze systému.

MARTIN LHOTÁK > lhotak@knav.cz
LINDA JANSOVÁ > jansova@knav.cz

ODKAZY:

- JANSOVÁ, Linda. 2010. Zpráva ze semináře Kramerius 4. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 10 [cit. 2011-03-05]. Dostupné na [www: <http://www.ikaros.cz/node/6420>](http://www.ikaros.cz/node/6420). URN-NBN:cz-ik6420. ISSN 1212-5075.
- LHOTÁK, Martin. 2010. Kramerius 4 – nová generace systému pro digitální knihovnu. In *11. konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2010* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2010 [cit. 2011-02-25]. Dostupné na [www: <http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Archivy10/den2/Lhotak.ppt>](http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Archivy10/den2/Lhotak.ppt).
- kramerius [online]. [cit. 2011-02-25]. Project Hosting on Google Code. Dostupné na [www: <http://code.google.com/p/kramerius/>](http://code.google.com/p/kramerius/).

Přehled obhájených diplomových prací na ÚISK FF UK v únoru 2011

V únoru proběhly na Ústavu informačních studií a knihovnictví Univerzity Karlovy další obhajoby diplomových prací a závěrečné zkoušky. Práce obhájené v tomto termínu najdete v následujícím seznamu.

Cílem zveřejňování přehledů diplomových prací ÚISK ve *Čtenáři* je přispět k většímu využití diplomových prací našich studentů a informovat knihovnickou veřejnost o nových trendech v oboru. Práce se týkají oblasti knihovně, knihovnictví, informačních studií a studií nových médií. V případě, že vás téma některé z diplomových prací zaujme a budete mít zájem se o něm dočíst ve *Čtenáři*, obraťte se na nás nebo na redakci časopisu. Autorku či autora rádi oslovíme s nabídkou zveřejnění výřahu práce na stránkách časopisu.

V únoru 2011 složilo státní závěrečné zkoušky na ÚISK FF UK devět studentek a studentů (z toho pět na oboru Informační studia a knihovnictví a čtyři na oboru Studia nových médií) a bylo obhájeno jedenáct diplomových prací.

Informace o bakalářských, diplomových, rigorózních a disertačních pracích, které byly zadány, odevzdány a obhájeny na Ústavu informačních studií a knihovnictví, je možné vyhledávat v rámci Studijního informačního systému UK na <https://is.cuni.cz/studium/> v části „Témata prací“ (není potřeba přihlášení). V systému zjistíte, kdo byl vedoucím a oponentem práce, překlad názvu práce do angličtiny a klíčová slova. Konkrétní práce je možné vyhledat v digitálním repozitáři UK na adrese <http://digitoil.is.cuni.cz/>. Plný text prací, obhájených po roce 2006, je dostupný po registraci.

Původní systém ISDP (Informační systém diplomových prací, <http://isdp.alstinet.cz/>) provozovaný ÚISK již není aktualizován, je ale možné v něm vyhledávat starší práce (zadané do roku 2009).

Výtisky všech obhájených diplomových prací jsou uloženy v areálu FF UK v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, U Kříže 8, Praha 5 – Jinonice.

Seznam názvů a autorů obhájených diplomových prací

- Československá informační politika v 70. a 80. letech 20. století – projekt ÚTZ a vývoj jeho realizace (Bc. Iveta Císařová)
- Informační zdroje pro analýzu mezinárodních vztahů a Country intelligence (Bc. Pavel Kreuz)
- Elektronické knihy – současný stav, perspektivy a budoucnost čtení (Bc. Vít Krobot)
- Historie, současnost a perspektivy rozvoje Městské knihovny v Kutné Hoře (Bc. Pavla Kubošová)
- Urban interfaces & extensions: sensors, chips, and ad-hoc networks as tools for urban culture (Bc. Radka Peterová)
- Webové sociální sítě a galerie jako podpora při budování kariéry jednotlivce v oblasti umělecké fotografie (Bc. Pavel Synek)
- Kdo jsme a kým se stáváme v online sociálních sítích? (Bc. Veronika Trachtová)
- Portál YouTube jako digitální informační zdroj, jeho fondy a služby (Bc. Ondřej Voců)
- Mobilní internet a nová generace mobilních aplikací (Bc. Mája Zálisová)

PETRA MYŠKOVÁ > Petra.Myskova@ff.cuni.cz

VĚRA PILECKÁ > Vera.Pilecka@ff.cuni.cz

Vážení a milí čtenáři, prázdninové dvojčíslo, které má 60 stran, vychází **29. 7. 2011**. Těšíme se s vámi „na sečtenou“ při jeho letním obsahu.

VAŠE REDAKCE

Literární jaro ve Zlíně

Festival *Literární jaro* navazuje na festivaly *Literární květen* a *Literru*, které pořádali studenti Univerzity Tomáše Bati v letech 2000–2008. Literární jaro, zdá se, zdárně vykvetlo v krajském městě Zlín (festival se pod nynějším názvem uskutečnil již podruhé). Symbolem festivalu je křehký ptáček poskládaný technikou *origami*.

Literární jaro se konalo od 27. dubna do 10. května 2011 a nabídlo autorské čtení, besedy o literatuře, představení nových knih. Mottem letošního ročníku byla *Literatura napříč generacemi*. Pozvání na festival přijaly známé literární osobnosti zaujímající již své místo na literárním poli, ale také začínající autoři. Setkáváme se zde se zajímavými osobnostmi, ale také s výtvarnou dílnou a výstavou koláží.

Odborným garantem festivalu je Antonín Bajaja, nositel Státní ceny za literaturu a Ceny Magnesia Litera. Organizátory festivalu jsou nakladatelství KNIHA ZLÍN (www.knihazlin.cz), INNIT ART, o. p. s., a Krajská knihovna F. Bartoše, příspěvková organizace (www.kfbz.cz).

Partnery festivalu, kde se konají konkrétní akce, jsou LOFT 577, Městské divadlo Zlín, Muzeum jihovýchodní Moravy a Nadace Tomáše Bati. Záštitu nad festivalem převzal primátor města Zlína a České centrum Mezinárodního PEN klubu. Mediálními partnery byly Český rozhlas Brno a Mladá fronta Dnes.

Festival byl zahájen čtením z knihy *Milovníci knížek*. Z této sbírky aforismů, citátů a úvah českých spisovatelů četli básník Miroslav Huptych (Jiří Žáček se bohužel ze zdravotních důvodů omluvil) a spisovatelé Josef Kejha a Antonín Bajaja, spolu s hercem Městského divadla Zlín Gustavem Řezníčkem. U příležitosti zahájení festivalu byla otevřena výstava fotokoláží Miroslava Huptycha, která v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně trvala až do 15. května 2011.

Návštěvníci festivalu, kde mimochodem byl vstup na všechny akce zdarma, se mohli těšit ze společnosti Terezy Brdečkové, Jiřího Dědečka, Petry Hůlové, Terezy Horváthové, Hany Lundiakové, Hany Pachtové, Tomáše Zmeškala, ilustrátorky Michaely Kukovičové a Evy Volfové a jiných.

Tyto a mnohé jiné osobnosti bylo možné potkat v Literární kavárně, při Večeru s Terezou Brdečkovou a Jiřím Dědečkem, při programech *Knihy není jen text*, *Nešední próza* či *Večer poezie a hudby*.

V rámci festivalu se uskutečnila také *Výtvarná dílna* v oddělení pro děti Krajské knihovny Františka Bartoše (KFBZ), kterou vedly ilustrátorky nakladatelství Baobab. Další akcí byl *Meander pro děti a rodiče* v hudebním oddělení krajské knihovny, kde spisovatelé Markéta Pilátová a Ivan Binar promluvili o svých dílech

Spisovatelky Petra Hůlová a Vesna Tvrtekovič s nakladatelem Markem Turňou v Loftu

Foto Petr Willert

Výtvarná dílna Baobabu v Krajské knihovně

Foto Iveta Štanclová

pro děti a mládež vydaných v nakladatelství Meander.

Slavnostní ukončení Literárního jara se uskutečnilo 10. května ve vile Tomáše Bati, kde Antonín Bajaja uvedl večer s novinářkou a spisovatelkou Edou Kriseovou a spisovatelem i cestovatelem Miroslavem Zikmundem.

Všechny informace, včetně fotografií, naleznete na www.literarnijaro.cz nebo na facebooku www.facebook.com/literarnijaro.

RENÁTA SALÁTOVÁ > renata.salatova@nkp.cz

Použité materiály jsou převzaty z <http://www.literarnijaro.cz>.

JAK NA TO

JAK VYUŽÍT VÝROČÍ KNIHOVNY JAKO PROPAGAČNÍHO NÁSTROJE

ZKUŠENOSTI Z OSLAV VÝROČÍ KNIHOVNY JANA DRDY V PŘÍBRAMI

Prvního října 2010 oslavila knihovna 110. výročí svého vzniku a 20. výročí přejmenování na Knihovnu Jana Drdy. Janu Drdovi by bylo 95 let a na podzim uplynulo již 40 let od jeho úmrtí. Příprava a průběh oslav těchto významných výročí znamenaly náročnou a vysilující práci, kterou však vyvážily nesčetné nádherné zážitky a pozitiva nejen osobní, ale i kolektivní. Jak jsme zjistili z ohlasů nejen pravidelných návštěvníků, přinesly oslavy velkou propagaci knihovny. O naše zkušenosti z příprav a průběhu oslav bych se ráda podělila s kolegyněmi a kolegy. Mohly by jim možná ušetřit zbytečné chyby a omyly, které podobné akce mohou provázet.

► Všechna výročí týkající se knihovny lze s větším či menším úspěchem využít při propagaci jejích služeb, při obhájení její existence a získání lepších podmínek k činnosti.

Na přípravách oslav je třeba začít pracovat s předstihem už v době, kdy se pro dané datum připravuje rozpočet. Tedy většinou v předcházejícím roce. Proto je nezbytné si alespoň rámcově naplánovat program oslav i jeho personální zajištění před sestavováním zmíněného rozpočtu.

► To se nám v Příbrami moc nepovedlo. Plánovaný rozpočet na rok 2010 byl knihovně zkrácený o 15 %, a tak ji kromě všemožných úspor čekala i reorganizace a propuštění několika zaměstnanců. Reálné plánování oslav začalo tedy později a po penězích jsme se museli poohlédnout i jinde.

► Pro oslavy je vždy dobré hledat i další finanční zdroje, granty, příspěvky od sponzorů (i materiální či mající povahu služeb).

► Toto pravidlo jsme využili všemi způsoby, na které nám stačily síly. Proto jsme v průběhu roku požádali zřizovatele o zvýšení příspěvku na činnost s ohledem na významné výročí – a povedlo se. Na oslavy 110. výročí jsme dostali 110 000 Kč. Na projekty do grantových soutěží však bylo už pozdě.

► Pokud je to možné, výročí je vhodné začlenit do již tradičních a opakujících se kulturních akcí, které mají svůj vlastní rozpočet a zdroj financování – např. programové festivaly opakující se každoročně v místě, Týden knihoven či jiná celostátní knihovnická akce; případně ho spojit s oslavami jiné významné regionální události.

► Oslavy výročí knihovny jsme spojili s podzimním zahájením kulturní sezóny, které pod názvem Krasohledění uvádí ve třetím týdnu v září blok pořadů v různých kulturních organizacích města. (Vrcholem akcí Krasohledění je udělení ceny významné žijící osobnosti za přínos pro rozvoj kultury ve městě – Krasohled. Pořady jsou vybírány podle regionální provenience, účinkují v nich místní umělci, jsou to díla místních autorů, uvádějí je místní po-

řadatelé.) Zařazením oslav knihovny do Krasohledění jsme vyřešili financování velké části oslav a jejich propagace – festival je hrazen přímo odborem kultury města, mimo rozpočet knihovny a ostatních spolupřátelských institucí.

► Je důležité, aby se oslav aktivně účastnili zástupci zřizovatele, případně další spolupracující subjekty. Tak se oslavy týkají více lidí, zánrů a osloví širší veřejnost. Své produkty tudíž uplatní i další kulturní organizace (školy ad.) a samozřejmě i podnikatelé. Tím se organizace a financování rozloží na více subjektů, kterým začne na zdárném průběhu oslav záležet. Všichni zúčastnění pak vědí, že knihovna nejen existuje, ale má svou tradici a význam.

► Festival Krasohledění zahájil starosta města, pozváni byli samozřejmě i místostarostové a celé městské zastupitelstvo. Cenu za kulturu obdržel starosta spolku, s nímž knihovna již po několik let pořádá cykly přednášek o cestování. Pokud byly zajišťovány některé práce na objednávku, prováděly je vždy místní firmy.

► Témata programů by měla souviset s knihovnou, místem konání by měla být knihovna. Oslavy mohou probíhat i po několik dnů, různé pořady v různou dobu, pro různé kategorie návštěvníků, část oslav může být určena veřejnosti, část odborným a spolupracujícím kruhům.

► Naše oslavy byly rozloženy do tří bloků pro odlišné skupiny návštěvníků: pro veřejnost, pro kolegy a spolupracovníky knihovny a pro její zaměstnance.

Pro veřejnost bylo určeno rodinné představení *Zapomenutý čert* v provedení místního souboru lidových nástrojů Chairé s Alfredem Strejčkem a Taťjanou Medveckou. Pořad byl vlastně veřejným čtením pohádky Jana Drdy, doplněným lidovými písněmi. Konal se ve čtvrtek navečer. Jediným jeho nedostatkem z pohledu propagace knihovny bylo místo konání – Galerie Františka Drtikola. Knihovna nemá dostatečně velké prostory pro pořádání akcí pro více než 30 návštěvníků.

Proto jsme pozvali celou veřejnost do knihovny na Den otevřených dveří v sobotu dopoledne, a tak mohl přijít opravdu každý, kdo měl zájem. Pro všechny návštěvníky byli připraveni fundovaní průvodci, kteří jim ukázali slavnostně vyzdobenou knihovnu od sklepa až po půdu, pardon, po společenský sál pod střechem ☺, kde na návštěvníky jako odměna za vynaloženou námahu vystoupají

Realizační tým oslav

tří pater schodiště čekalo drobné občerstvení. Provázávali všichni knihovníci a knihovnice.

Odpoledne následovalo veřejné vyhlášení výsledků výtvarné soutěže pro děti na téma *Pohádky Jana Drdy* s udílením cen vítězům a vernisáží výstavy vítězných prací. Tentokrát bylo konání akce v prostorách Galerie Františka Drtikola pro soutěžící bonusem, jejich díla visela v opravdové galerii celý měsíc.

Všechny tyto tři akce byly součástí festivalu Krasohledění. Tentýž den později, jen o patro výš, se rovněž v galerii konalo slavnostní setkání odborné veřejnosti se zástupci radnice a s bývalými zaměstnanci knihovny. Po oficiálních proslovech samozřejmě následoval přípitek s občerstvením a volná diskuse. Potěšila nás účast zástupců Národní knihovny, kolegů a kolegyně nejen z knihoven v regionu, ale i z příbramského archivu, divadla, galerie, muzea a dalších spolupracujících subjektů.

► Přípravě seznamu pozvaných hostů na podobné akce je třeba věnovat důkladnou pozornost. Občerstvení má být přiměřené v závislosti na počtu osob. Pozvánky, nejlépe s žádostí o potvrzení účasti, je třeba rozeslat s dostatečným předstihem. Počet osob nám též limituje prostor, v němž se akce bude odehrávat. Pokud má knihovna v řadách svých sponzorů restauraci nebo lahůdkářskou firmu, ušetří svůj fond určený na reprezentaci.

► My jsme pro oficiální část oslav oslovili místní integrovanou školu hotelového provozu a služeb. Občerstvení jsme sice zaplatili, ale pomohli jsme též propagací práce školy, se kterou dlouhodobě spolupracujeme. Studenti se svými mistry nám připravili vynikající tabuli i s obsluhou. Přímo tak předvedli svou činnost před zástupci radnice, která

na provoz školy přispívá, a tak to byla i jejich klama.

Ryze interní část oslav na závěr se v pozdním odpolední konala ve společenském sále knihovny, kde už nikdo neměl povinnosti a každý se mohl bavit. Opět se ukázalo, že správná muzika dělá dobrý program. A tak jsme si nejen poklábosili s bývalými kolegyněmi a kolegy, ale i zatančili a zazpívali. Večerní knihovnické shromáždění bylo občerstveno z vlastních zdrojů zaměstnanců knihovny.

► *Je dobré do přípravy oslav zapojit úplně všechny zaměstnance knihovny. Nic tak nestmelí tým jako příprava programu, na který se budou všichni těšit, do kterého může každý přispět tou formou, která ho baví a kterou ovládá. V čele potom musí stát organizační tým s generálním manažerem.*

► A tak někdo pekl buchty, další zdobil knihovnu, někdo psal pozvánky, jiný stěhoval nábytek, uklízel a leštil, vymýšlel atd. Občerstvení návštěvníků dne otevřených dveří a kolegiální oslavy nezasáhlo „repre fond“ knihovny a za vykonanou mimořádnou práci byli zaměstnanci odměněni.

► *Samostatnou a velmi důležitou kapitolu příprav na oslavy tvoří propagační materiály a nástroje. Mohou se týkat všeho, co je s knihovnou a s jejími oslavami spojeno. Pozvánky, plakáty, letáky s programem akcí a pořadů, články do místního i celostátního tisku, internetové prezentace, vysílání v místní i celostátní televizi, tisková konference, upomínkové předměty, pamětní medaile, záložky, tašky s potiskem, letáky s přehledem služeb knihovny, transparenty a vlajky na budově a další předměty s logem a názvem knihovny se mohou rozdávat po celý výroční rok. Rozhodně nesmí chybět na všech akcích, v půjčovnách a odděleních knihovny a dalších místech s knihovnou spojených.*

► Výročí knihovny bylo zdůrazněno na všech informačních materiálech, které se týkaly festivalu Krasohledění – plakáty, letáky, při tiskové konferenci, ve vysílání v místní televizi, články v novinách a časopisech. Vlastní propagační materiály – informační letáky o knihovně, záložky s kalendářem, potištěné tašky – byly distribuovány ve všech odděleních a při všech akcích, které knihovna pořádala. V malém seriálu v místním týdeníku jsme postupně představili všechna oddělení i pobočky knihovny a jejich služby. Nechyběl ani článek v regionální ročence *Podbrdsko*, který se věnoval stě-

hování knihovny v její sto desetileté historii. Článek, doplněný starými a novými fotografiemi míst, kde knihovna sídlila, zaujal příbramské patrioty a zaznamenali jsme na něj velmi pochvalné ohlasy. Na výročí upozorňoval transparent na knihovně, výzdoba hlavní budovy i všech poboček a plakát vylepený na našem autě. Spoustu možností, zvláště těch, které nabízejí granty, jsme ale nevyčerpali proto, že jsme s přípravami začali pozdě.

► *Propagace tvoří významnou položku v rozpočtu oslav, většinou však může být zahrnuta do všech projektů, na které knihovna v daném roce získá dotace – i kdyby to měly být štítky nalepené na nové počítače nebo nábytek, všechny akce jubilejního roku mohou být vázány na výročí, otevření nového oddělení může být k výročí atd. Možností je nepřeberné množství.*

Na závěr je třeba podotknout, že příprava a průběh oslav je pěkný nervák, ale i radost. Proto je pro všechny zúčastněné třeba dbát na duševní hygienu, dobře si práci zorganizovat a připravit důkladný harmonogram. Pro všechny členy přípravného týmu je potom zdárný průběh tou nejlepší odměnou. Úspěšně provedená oslava výročí knihovny znamená vždy krůček k její lepší pozici v daném místě.

► Naše oslavy se přes všechny drobné chybičky vydařily. Potěšila nás velká účast veřejnosti na uvedených pořadech, při soutěži dětí i na slavnostním setkání. Vážili jsme si obětavosti kolegyně a kolegů, kteří přijeli, někteří po letech a ze vzdálených koutů republiky, aby s námi prožili slavnostní chvíle v galerii i v knihovně. Podle ohlasů se domníváme, že se rozšířilo povědomí příbramských obyvatel o knihovně. Velký význam pak měly celé oslavy pro zaměstnance knihovny. Po nelehkém období posledního roku pro ně příprava a podíl na oslavách znamenaly potvrzení sounáležitosti a přátelské atmosféry v týmu, který si ověřil svou akceschopnost. Všem jim za to náleží dík.

NADĚŽDA ČÍŽKOVÁ > cizkova.kjd@pb.cz
Foto Jiřina Soukupová

JEDNO MALÉ VÝROČÍ NAVÍC...

V lednu letošního roku uplynulo právě deset let od zahájení činnosti klubu **Bojujeme proti nudě!** v příbramské Knihovně Jana Drdy, při pobočce na Březových Horách.

Výtvarná dílna pro děti

Foto archiv knihovny

Klub mohl vzniknout především díky získání grantu z Open Society Institute v maďarské Budapešti a hlavně přestěhováním pobočky ze starých, nevyhovujících prostor do důstojnějšího a většího prostředí. K prostorům pro knihovnu nám Město Příbram přidělilo i místnosti pro další činnost, a tak se přímo nabízelo začít dělat i něco navíc.

Klub je zde k dispozici hlavně nejmladším a nejstarším čtenářům, je to vlastně centrum volného času dětí a seniorů. My, knihovnice, které zde pracujeme, připravujeme pro své čtenáře vždy pestrý a bohatý program. Pro dětské čtenáře hlavně kvízy, výtvarné soutěže, výukové programy na CD, vznikla zde i výtvarná a tvořivá dílna. Na své si přijdou i seniori, kterým zde obětává knihovnice, dnes již také seniorka, připravuje besedy, které se týkají důchodového věku, zeměpisné vycházky po příbramském regionu, celodenní výlety po celé naší republice, přednášky v místním hornickém Spolku Prokop, procvičují si mozkové buňky při trénincích paměti (za podpory kladenské knihovny), zkoušejí si šikovnost svých rukou při hodinách keramiky (za asistence dětí, v jedné z příbramských škol, se kterou udržují partnerské, ale hlavně velice přátelské vztahy). Předávají si zkušenosti s péčí o zahrádku a vyměňují si kuchařské recepty. V neposlední řadě navštěvují pravidelně příbramské galerie a Divadlo A. Dvořáka. Je to, myslím si, velký přínos pro ty, kteří bývají většinou v této hektické době mnohdy opuštěni. Za ta léta zde vznikla i nová přátelství.

Naše pobočka na Březových Horách je ukázkou ideálního fungování knihovny, která je ve světě již běžným jevem, knihovny, která slouží jako tzv. komunitní centrum k využití volného času. A tak jsme v pátek 28. 1. 2011 slavili. Oslava se týkala hlavně dětských čtenářů, uspořádali jsme pro ně na celé odpoledne karneval, kde jim ředitel naší

knihovny předal diplomy pro nejlepší čtenáře a pro nejšikovnější ruce. Připil si s nimi dětským šampussem a popřál jim spoustu pěkných zážitků do dalších let. Oslava to byla veselá, s bohatým programem, pohoštění a nechyběla ani tombola. Na závěr jsme předali dětem novou hernu, kterou budou využívat hlavně k odpočinku a relaxaci. To vše proběhlo za účasti místní kabelové televize. Díky tomu se na nás mohli podívat všichni naši spoluobčané.

Děti byly nadšené, odměnou nám byly hlavně jejich rozzářené oči a vděk rodičů, kteří nám ještě večer telefonovali a děkovali, jak jsou rádi, že jsme tady pro jejich děti a ochotně, s nadšením a láskou se jim věnujeme.

Nyní jsme vykročili, myslím si, tím správným směrem do dalších let činnosti našeho klubu s heslem **KNIHOVNA BAVÍ – RADÍ – POMÁHÁ.**

Baví: při všech akcích pro zábavu, jako je výtvarná dílna, oslavy narozenin, Den dětí a konec školního roku, kadeřnický salon i módní přehlídka, hraní společenských a deskových her, skládání puzzle, zpívání s hudebními nástroji...

Radí: při vyhledávání a realizaci referátů a školních úkolů, při zábavě na internetu s názvem *Pa-voučkem ve své síti*, což je vlastně brouzdání po netu, který „neublíží“.

Pomáhá: školnímu vyučování, tj. doučování a procvičování učiva ve formě výukových programů na CD.

Další naše vize se týká českých knihoven, a to pomocí virtuálního cestování, při kterém navštívíme prostřednictvím internetu vybranou knihovnu v naší republice. Ať také děti vidí, jak to vypadá i v jiných, vašich knihovnách.

Na závěr bych si vás dovolila seznámit s naší novou hymnou a pozvat vás na návštěvu naší knihovny, třeba jen prostřednictvím webových stránek www.kjd.pb.cz.

*Tahle naše knihovna, to je vlastně prima věc,
knihovnice čas vždy má, chodíme i na pokec.
Není to jen o knížkách, to už všichni dávno víme,
pro radost i vědomosti, knihovnu vždy navštívíme.
A tak volám: „Kluci, holky, zkuste přijít mezi nás,
ať jste ze školy či školky, vítaný je každý z Vás!“*

MONIKA KULHÁNKOVÁ > bhory@kjd.cz

Knihovnická obec se na začátku dubna 2011 rozloučila s dlouholetou pracovní Střeďočeské vědecké knihovny v Kladně.

Profesní dráhu zahajovala Mirka Frolíková v roce 1963 ve svém rodišti jako knihovnice Vlastivědného muzea v Jemništi u Benešova. Odtud v roce 1965 přešla do tehdy Okresní knihovny v Benešově a pracovala ve střediskové knihovně v Bystřici u Benešova. Po mateřské dovolené pracovala krátce jako učitelka v mateřské škole v Postupicích a v roce 1973 se vrátila do Okresní knihovny v Benešově, kde působila nejprve v metodickém oddělení a koncem sedmdesátých let také jako zastupující ředitelka. Do Střeďočeské vědecké knihovny v Kladně nastoupila v roce 1979 do půjčovny literatury. Po mateřské dovolené pracovala od roku 1983 jako vedoucí okresního metodického kabinetu a poté od roku 1987 jako vedoucí odboru služeb čtenářům a kulturně výchovné činnosti (od roku 1991 odbor všeobecných služeb). Do tohoto odboru patřily pobočky po městě Kladně i všechny profesionální knihovny v okrese Kladno. Po odchodu do důchodu působila jako metodička a spolupracovala mnoho dalších let s knihovníky v okrese Kladno, v okresech Beroun, Praha-západ a Rakovník. Tam všude chybí její rada i úsměv, všichni ji rádi ve své knihovně vítali, každému vždy pomohla nejen radou, ale také skutkem. Byla knihovnicí celým svým srdcem. Mnoho pracovníků si ji pamatuje i jako lektorku kurzů knihovnického minima a členku regionálního výboru SKIP.

Je snad až příznačné, že brzy po začátku její těžké nemoci byly zahájeny v kladenské knihovně stavební úpravy, při nichž musela být zrušena krásná a její rukou opečovaná skalka s mnoha trvalkami a stromky. Ta pod jejíma rukama každoročně doslova i obrazně rozkvétala. Vedle své profese, které se věnovala vždy s plným nasazením, milovala Mirka Frolíková celý život turistiku.

Odešla spolehlivá, pracovitá a milá kolegyně, odešla po těžké nemoci, která nad ní zvítězila.

Kolegyně a kolegové z SVK

Ženy a muži v komunitní knihovně...

to bylo téma závěrečné konference projektu Masarykovy veřejné knihovny Vsetín, která se konala 27. dubna 2011 ve vsetínském kulturním domě. Hovořilo se na ní o ženách, mužích a o rovných šancích. Konference se účastnili zástupci neziskového sektoru, vsetínských firem, ale i účastnice a účastníci vzdělávacích akcí projektu (70 kurzů a seminářů navštívilo přes 600 frekventantek/tů).

Po úvodních slovech místostarosty města Vsetína Petra Kořenka a Heleny Gajduškové, ředitelky knihovny, vyslechlo na 50 přítomných zajímavé příspěvky. Téma *Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladování pracovního a rodinného života* objasnila pracovníce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Zuzana Labajová. Na ni navázala Marta Vohlídalová ze Sociologického ústavu AV ČR a přiblížila zajímavé výzkumy z oblasti rodičovství a placeného zaměstnání. Rozebrala postavení žen matek na pracovním trhu, přičemž zazněla i zajímavá srovnání s evropskými zeměmi.

Následující část konference byla věnována konkrétním aktivitám projektu, na které se zaměřil blok lektorů a blok partnerů projektu. Byly tak představeny jednotlivé oblasti vzdělávání (počítačové, tematické, psychosociální, jazykové kurzy v prezenční i e-learningové formě), činnost dobrovolnického týmu pro organizaci happeningu a výstavy, motivace zaměstnavatelů v regionu a další.

Na konferenci navázala vernisáž venkovní výstavy fotografií místních autorů s názvem *Velké prádlo aneb Bourání stereotypů*. Byla výsledkem práce dobrovolnického týmu, který se scházel při knihovně. Výstava byla v květnu k vidění v kině Vatra.

Akce proběhla v rámci projektu *Rovné příležitosti žen a mužů v komunitní knihovně Vsetín*, který je financovaný Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

KATEŘINA JANOŠKOVÁ

Chodov (14 651 obyv., okres Sokolov)

Taneční párty v rytmu latinskoamerické hudby pořádá ve středu večer Městská knihovna v Chodově. Akce je určená pro jednotlivce i páry. Tančí se od 17 do 20 hodin, takže každý může přijít podle svých časových možností.

(Sokolovský deník, 19. 4. 2011)

Ivanovice na Hané (2925 obyv., okres Vyškov)

Podvečerní čtení pro děti chystá na zítřek Městská knihovna v Ivanovicích na Hané, která se tak připojuje k nedávné vlně podobných pořadů. Akce s názvem *Podvečerní čtení aneb Odložená noc s Andersenem* začíná o půl šesté večer. Děti budou mít mimo jiné možnost vyrobit si záložku do knížky.

(Vyškovský deník, 7. 4. 2011)

Kojetín (6473 obyv., okres Přerov)

Městská knihovna Kojetín spolupřipravuje pro babičky, dědečky a jejich vnoučata střední odpolední setkání v klubovně Centra sociálních služeb E. Beneše pod názvem *Pohádková babička*. Tato akce je součástí projektu Kojetín – Šťastný domov. Děti a prarodiče společně čtou pohádky, soutěží a vypráví si o knížkách.

(Přerovský deník, 6. 4. 2011)

Liberec (104 924 obyv.)

Oddělení pro děti a mládež Krajské vědecké knihovny v Liberci zve dnes na slavnostní křest zvukové podoby knihy *Matylda*. Akce začíná ve tři hodiny odpoledne; křest céděčka se koná v rámci projektu Děti čtou nevidomým dětem, jehož cílem je vytvoření zvukové knihy určené pro nevidomé a slabozraké děti a paraplegiky a podpora dětského čtenářství.

(Mladá fronta Dnes : kraj Liberecký, 8. 4. 2011)

Loket (3205 obyv., okres Sokolov)

Odpoledne plně her si mohou v sobotu užít návštěvníci Městské knihovny v Lokti. Ta akci pořádá ve spolupráci s dalšími herními kluby z Horního Slavkova a skautské Jitřenky.

(Sokolovský deník, 20. 4. 2011)

Louny (18 980 obyv.)

Předvelikonoční veselí vládlo v Městské knihovně Louny od 13. do 15. dubna. Probíhal tam již čtvrtý ročník Velikonočních dílen, organizovaný ve spolupráci se Spolkem paní, dam a dívek. Děti mohly procházet knihovnou a seznámit se s různými technikami zdobení velikonočních vajec, výrobou patchworkových vajíček, zdoběním perníčků, pleťním košíčků a pomlázek.

(Zatecký a lounský deník, 26. 4. 2011)

Opava (59 513 obyv.)

Knihovna Petra Bezruče nachystala na 19. dubna od osmnácti hodin vernisáž fotografií a audiovizuální pořad opavského rodáka, cestovatele a horelezce Kamila Bortela pod názvem *V zajetí ledu Lhotse 2010*.

(Opavský deník, 15. 4. 2011)

Prachatic (11 532 obyv.)

Ve čtvrtek, první den velikonočních prázdnin, připravila prachatická Městská knihovna akci pro děti s názvem *Za tajemnými poklady za zavřenými dveřmi* se spisovatelem Ondřejem Fibichem.

(Prachatický deník, 19. 4. 2011)

Štramberk (3431 obyv., okres Nový Jičín)

Ve Štramberku se díky nové službě ke knihám snáze dostanou imobilní a starší občané. Městská knihovna zavedla od dubna novou službu nazvanou *Rozvoz knih*. Knihovnice budou každý měsíc zdarma rozvázet do domovů starších občanů knihy. Rozvoz knih je vždy poslední úterý v měsíci.

(Novojičínský deník, 12. 4. 2011)

Šumperk (27 672 obyv.)

Zahradní slavnost chystá na čtvrtek 28. dubna Městská knihovna Šumperk. Akce se uskuteční v zahradě za budovou knihovny od 10 do 16 hodin. Návštěvníky čekají hry, soutěže, krátká vystoupení, rej čarodějnic i jízda pohádkovým vláčkem. Slavnost připravily knihovnice u příležitosti zakončení výstavy společnosti Dětský klíč.

(Šumperský a Jesenický deník, 27. 4. 2011)

Ústí nad Labem (98 469 obyv.)

Dnes dorazte do ústecké knihovny na četbu z románu *Jakob von Gunten* od švýcarského spisovatele Roberta Walsera. Číst bude jeho překladatel Radovan Charvát. Překladatel své čtení doplní i o zkrácenou verzi německého dokumentárního filmu *Stále ještě stojím přede dveřmi do života*, věnovanému R. Walserovi.

(Ústecký deník, 26. 4. 2011)

Vyškov (22 007 obyv.)

Kdo rád zpívá, může se těšit na dnešní společné zpívání se členy Vyškovského smíšeného pěveckého sboru za hudebního doprovodu Jana Holzera. Akce patří do pravidelného cyklu setkávání s názvem *Pojďte si zazpívat*. Zájemci jsou zváni o půl páté odpoledne do vyškovské Knihovny Karla Dvořáčka.

(Vyškovský deník, 7. 4. 2011)

Připravila RENÁTA SALÁTOVÁ

ALEŠ VANĚK ODPOVÍDÁ Z NOVÉHO ZÉLANDU

DOTAZ: Jak dokázaly novozélandské knihovny reagovat na nedávné velké zemětřesení v Christchurch?

ODPOVĚĎ: Zemětřesení o síle 6.3 Richterovy škály, které se událo 22. února 2011 po poledni na Jižním ostrově Nového Zélandu, mělo kromě tragických obětí na životech, masivních materiálních škodách zcela logicky také velké následky na provoz veškerých knihovnických služeb ve městě Christchurch a jeho okolí. Dobrou zprávou pro knihovnickou komunitu bylo, že mezi téměř 200 oběťmi zemětřesení nebyli naštěstí žádní pracovníci knihoven. Bezprostředně po zemětřesení začala většina veřejných knihoven sloužit jako koordináční Centra civilní obrany a poskytovat důležité informace pro obyvatele Christchurch, kteří se dostali do složité životní a existencionální nouze. Někteří zaměstnanci knihovny také začali pracovat na třisměnný provoz. Provoz knihoven byl na několik týdnů zaměřen pouze na zprostředkování informací vztahujících se k řešení situace bezprostředně po zemětřesení. Na veškeré vypůjčené tituly, které měly být uživateli knihoven vráceny po 22. únoru, byly vydané prodloužené lhůty do 1. května 2011.

Mediální knihovna, která byla součástí budovy televizní společnosti TVNZ, ve které zahynulo nejvíce osob, obsahovala unikátní záznamy na videokazetách. V současné době, kdy probíhají demolicí staticky narušených budov, stále není známo, jak a kolik záznamů lze z této knihovny zachránit.

Prostory poskytovatele veřejného internetu do knihoven APNK byly poškozeny (servery a datové sítě se však podařilo rychle obnovit). Zaměstnanci této organizace byli požádáni, aby pracovali ze svých domovů – pokud to bylo technicky možné.

Sbírký knihovny Univerzity of Canterbury byly částečně porušeny, ale po třech týdnech úklidových prací se provoz podařilo opět uvést zpět do normálního stavu. Škody na poškozených dokumentech se v současné době vyčísľují.

Regionální knihovny, které leží mimo město Christchurch, začaly bezprostředně po zemětřesení poskytovat své služby také pro uživatele z Christchurch, kteří se rozhodli opustit toto „město sutin“ – buď dočasně, nebo trvale. Jednalo se například o rozšíření otevíracích hodin, rozšíření Wi-Fi připojení na 24/7 pro poskytování on-line informačních služeb pro obyvatele, kteří byli postiženi například tím, že se nemohli na určitou dobu vrátit do svých domovů. Mnoho novozélandských veřejných knihoven na obou ostrovech začalo udělovat dočasné čtenářské průkazy pro evakuované.

Myslím, že veřejné knihovny, které se podílely na pomoci postiženým knihovnám a jejím uživatelům, dokázaly dobře reagovat na vzniklou situaci a nabídnout sice dočasné, ale příjemné útočiště, informační pomoc v nouzi a fungovat jako sociální místo pro rozptýlení v situacích narušené psychiky evakuovaných.

DOTAZ: Mám knihovnické vzdělání a poměrně slušnou znalost informačních technologií. Můžu nalézt na Novém Zélandu odpovídající zaměstnání v oboru?

ODPOVĚĎ: Přestože se s příchodem ekonomické krize výrazně zhoršily podmínky na hledání vhodného místa obecně, myslím, že pokud máte svými znalostmi co nabídnout (výborná angličtina však musí být samozřejmostí), určitě by stálo za to ucházet se o vypsání knihovnicko-informační pozice. Nezapomeňte však, že tak, jako má Evropská unie restrikce na získání pracovního povolení pro přistěhovalce, na Novém Zélandu jsou podmínky ještě přísnější. I zde na pracovním trhu platí pravidlo, že zaměstnavatel musí nejdříve hledat vhodného uchazeče mezi těmi, co na Novém Zélandu pobývají, a pokud jej nenaleznou, šanci na pozici dostanou i ti, kteří pracovní povolení zatím nemají a nacházejí se třeba i mimo zdejší ostrovy. Pokud se vám podaří dostat do užšího výběru kandidátů a dokážete nabídnout více než ti ostatní, je velice pravděpodobné, že dotyčná instituce (a především pokud se jedná třeba o univerzitní knihovny nebo větší veřejné knihovny) pro vás může pracovní povolení získat. Je zde obvyklé, že pohovory se s vybranými uchazeči často uskutečňují na dálku – telefonicky a zaměstnavatel je často ochotný zaplatit relokační náklady svého nového zaměstnance.

Univerzitní knihovna Christchurch

Foto archiv autora

ZE SVĚTA

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Knížní recenze na tištěné vědecké publikace trvaly často léta, ale elektronické prostředí nabízí dnešním recenzentům úplně jiné možnosti. V souvislosti s masovou digitalizací dokumentů se zrychlují komunikační kanály i pro knižní recenze, které jsou tak flexibilnější, interdisciplinární a mají mnohem větší mezinárodní dosah. Potřebné nástroje pro rychlé recenze nabízí WEB 2.0, ovšem jejich velké množství se stává matoucí a často chybí propojení na centrální vyhledávací nástroje. Bavorská státní knihovna, Německý historický institut v Paříži a Institut pro evropskou historii v Mohuči **připravily recenzní portál pro evropskou historickou vědu – www.recensio.net**. Projekt byl spuštěn v lednu 2011 s vícejazyčným přístupem pod vedením dr. Gudruna Gersmanna. Tato nová platforma chce kombinovat klasické tištěné recenze s recenzemi publikovanými v elektronických odborných časopisech. Recenze jsou zveřejněny ve formátu PDF a jsou vyhledatelné přes centrální vyhledávače. Stále více uživatelů oceňuje publikování celých textů a otevřený a neustranný přístup portálu. Pozitivní je propojení vydavatelů, autorů a jejich čtenářů na jednom místě, kde mohou o vědeckých publikacích diskutovat. Rychle publikované recenze jsou ve prospěch čtenářů. Portál má ve střednědobém horizontu velkou budoucnost jak z hlediska vědeckého, tak i obchodního. Odborníci chtějí dnes vidět nejen tradiční tištěné monografie, ale kompletní publikační činnost autora, a to často i v elektronických odborných časopisech, což jim usnadní jejich recenze z komplexního hlediska. I do budoucna lze očekávat velké změny v této oblasti díky překotnému rozvoji informačních a komunikačních technologií. (*Bibliotheks Magazin – č. 1/2011, s. 22–25*).

Mapová sbírka Rakouské národní knihovny získala další cennou vynikající **reliéfní mapu Švýcarska**. Za reliéfní mapu považujeme objektivní mapu ve skutečném měřítku, která je podložena zobrazením terénu. Je použito kombinace stínování se zvoleným typem hypsometrie a vznikají tak letní a zimní verze turistických map a map regionů. Rakouská mapová sbírka obsahuje asi 100 těchto exponátů.

Reliéfní mapy jsou třídímní a jsou zde zastoupeny modely známých hradů a měst, tyto mapy sloužily také pro vojenské účely, pro stavební projekty a v minulosti také k demarkaci hranic. Demarkace státních hranic představuje přesné vytyčení hranic v terénu, které zpravidla provádí dvoustranná (případně i vícestranná) demarkační komise států, o jejichž hranice se jedná. Reliéfní mapy se poprvé objevily právě ve **Švýcarsku roku 1705**. Vzhledem k tomu, že je Švýcarsko v podstatě hornatá země, jejíž průměrnou úroveň těžko překoná jiná země v Evropě, byla tato forma prezentace pomocí reliéfních map vhodná pro přesné zobrazení krajiny. Mapy jsou vyrobeny z plastu s trojrozměrným vyobrazením terénu a díky snazší čitelnosti byly často využívány ve školách všech stupňů pro obrovskou vzdělávací hodnotu. Do škol byly zavedeny v roce 1840 a staly se velmi populární. Mapy byly záramované a byly upraveny k pověšení na zeď. Situace na mapách je zobrazena v určitém mapovém měřítku a reliéf terénu je modelován podle vrstevnicové předlohy ve zvětšeném výškovém měřítku. Již od roku 1850 se trh s těmito objekty velmi rozmohl a v posledních letech jsou nabízeny reliéfní mapy v aukcích za vysoké částky.

(Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 1, März /2011, s. 8).

Kongresová knihovna připravila před nedávnem pro své uživatele veřejné čtení poezie k vydání nové knihy **The Poets Laureate Anthology**. Antologii básníků vydává knihovna již od roku 1978 a na slavnostním veřejném čtení představili laureáti uvedení v této nové antologii nejen svá díla, ale i básně svých oblíbených autorů. Kniha, která má 816 stran, obsahuje práce více než 43 amerických básníků. Mimo jiných sem byla zahrnuta díla Billy Collinse, Rity Dove, Daniela Hoffmana, Maxine Kumina, Kay Ryana, Charlese Simica a Marka Stranda. Mnoho básníků prezentovalo svoji tvorbu originálním způsobem, velmi potěšující byla báseň Rity Dove s názvem *Life*, která oslavuje nejen knihy, ale i knihovny. (*The Library of Congress Information Bulletin – Vol. 69, No. 10/October 2010, s. 122*).

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

ČSN EN ISO 3166-2 (97 1002) Kódy pro názvy zemí a jejich částí. Část 2, Kód částí zemí / zpracoval J. Tykač. Praha : Český normalizační institut, 2010. – 133 s. *Kk 38.649*

KLJUČENKO, Tamara Ivanovna : Matematika v bibliotéčnej profesii. / Matematika v knihovnické profesi. / Moskva : Libereja-Bibinform, 2009. – 159 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; no. 117)

Kq 9.197/B

LAWSON, Judy – KROLL, Joanna – KOWATCH, Kelly : The New Information Professional : your guide to careers in the digital age. / Informační pracovník nového typu. Tvůj průvodce kariérou v digitálním věku. / New York : Neal-Schuman, 2010. – xv, 240 s. : grafy. *Kr 38.529*

LBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 1, Lfg. 4. / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann. / Slovník knihovnické a informační vědy. Sv. 1, č. 4. / Stuttgart : Hiersemann, 2010. – s. 241-320 : il. *Ka 38.650*

LESENKOVÁ, Eva – HRUBEŠ, Jaromír : Statistické ukazatele knihoven a informačních středisek zdravotnických zařízení České republiky za rok 2009. Praha : Národní lékařská knihovna, 2010. – 30 s. : il. *Kq 9.148/B*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

Digital Inclusion : measuring the impact of information and community technology / ed. by Michael Crandall and Karen E. Fisher. / Digitální začleňování : měření dopadu informačních technologií na komunitu. [Případová studie státu Washington.]. / Medford : Information Today, 2009. – ix, 185 s. : il. – (ASIST Monograph Series) *Iea 38.272*

STEINEROVÁ, Jela – GREŠKOVÁ, Mirka – ILAVSKÁ, Jana : Informační strategie v elektronickém prostředí. – 2. preprac. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 2010. – 192 s. : il. + 1 CD-ROM *Ie 38.671*

Organizace knihovnických fondů

BŮLOW, Anna E. – AHMON, Jess : Preparing Collections for Digitization. / Příprava knihovnických fondů pro digitalizaci. / London : Facet, 2011. – 184 s. *OI 38.603*

Kooperativní skladování knihovnických fondů : [rešerše] / zpracoval Jindřich Pilař. Praha : Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2011. – 1 CD-ROM, 61 záznam. *Aaca 1/2011*

Praha v knihovně : digitalizace v knihovně : Pragensia pro 21. století. Praha : Městská knihovna v Praze, 2009. – 1 DVD *OI 460/DVD*

Repozitáře šedé literatury / Marcus Vaska ... [et al.] ; ed. Petra Pejšová. Zlín : VeRBuM, 2010. – 152 s. : il., faksim. *Oaad 38.642*

Sítě knihoven

Biblioteka Miejska w Cieszyńie : Městská knihovna Český Těšín / oprac. Izabela Kula, zpracování Jana Galášová. Cieszyn : Biblioteka Miejska w Cieszyńie, 2010. – 25, 25 s. : il. *Teb 9.166/B*

Pamětní list Města Loun : u příležitosti slavnostního otevření nových prostor Městské knihovny Louny : Louny, červenec 2010. Louny, Městský úřad, 2010. – [1] list v papírových deskách. *Tee 9.137/B*

The PLA Reader for Public Library Directors and Managers / ed. by Kathleen M. Hughes. / Čítanka Asociace veřejných knihoven pro ředitele a manažery veřejných knihoven. / New York : Neal-Schuman, 2009. – v, 369 s. *Teb 38.407*

Poklady Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje / uspořádala Ivana Horáková. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2010. – 60 s. : il., faksim. *Ta 38.663*

Služby knihoven

Co četly v roce 2009 české děti : knihy oceněné v soutěžích : SUK – Čtete všichni, Magnesia Litera, Zlatá stuha ; Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka : 2. ročník projektu na podporu čtenářské gramotnosti / zpracovala Ivana Hutařová. Praha : Ústav pro informace a vzdělávání, 2010. – 44 s. : il. *Sf 9.189/B*

KERN, M. Kathleen : Virtual Reference Best Practices : tailoring services to your library. / Osvědčené postupy virtuálních referenčních služeb : šité na míru tvé knihovně. / Chicago : American Library Association, 2009. – viii, 148 s. *Sdg 37.951*

MATHEWS, Brian : Marketing Today's Academic Library : a bold new approach to communicating with students. / Marketing dnešní akademické knihovny. Smělý nový způsob komunikace se studenty. / Chicago : American Library Association, 2009. – xv, 171 s. : il. *Se 37.949*

Připravila **EVA MACKOVÁ**

Městská knihovna Rokycany

V letošním roce si Městská knihovna Rokycany připomíná 170. výročí svého založení.

Základ veřejné knihovny v Rokycanech položil v roce 1841 učitel Václav Pába darem 22 knih a 12 zlatých s tím, že bude až do své smrti kupovat pro knihovnu všechny knihy Svatojánského dědictví (edice knih vydávaných v 19. a počátkem 20. století). V roce 1848 byla ve městě založena Čtenářská beseda, která se zaměřovala hlavně na „předčítání a vykládání časopisů“. Činnost besedy byla v době Bachova absolutismu utlumena a knihy přebralo město. S uvolněním veřejného života po roce 1860 (pravděpodobně ihned v roce 1861 – tedy letos 150. výročí) byla v Rokycanech založena Měšťanská beseda, která měla vedle odboru pěveckého, divadelního a hudebního i odbor čtenářský. Zároveň se začaly půjčovat i knihy z majetku města, a tak vznikla obecní (městská) knihovna, jejímiž správci byli vesměs místní učitelé. Knihovna byla umístěna ve škole Za Radnicí a po dostavbě sokolovny v roce 1903 zde byly vyhrazeny pro její činnost dvě místnosti. O rok později přibyla ještě veřejná čítárna. Vlastní knihovny si v druhé polovině 19. století zakládaly i nově vznikající místní spolky – Sokol, dámský spolek Ludmila, dělnický spolek Havlíček, Živnostenská beseda a Čtenářský a zábavní spolek Hálek. Tyto knihovny postupně splynuly s knihovnou městskou. V roce 1920 se knihovna přestěhovala do domu městské spořitelny na Masarykově náměstí, který o deset let později věnovala spořitelna veřejnosti „na kulturní účely“. V roce 1947 byla budova opravena a pojmenována na „Rokycanův dům osvěty“, v letech 1993–1994 prošla celkovou rekonstrukcí a knihovna v ní sídlí dodnes.

Od 1. ledna 1994 je knihovna příspěvkovou organizací města, ve stejném roce byl uveden do provozu automatizovaný knihovní systém Lanius (dnes Clavius), o čtyři roky později se knihovna stala místem veřejného přístupu na internet a činnost zahájilo informační centrum, které však bylo v roce 2008 přemístěno do budovy radnice, do uvolněných prostor bylo přestěhováno oddělení pro nevidomé a slabozraké, které má ve svém fondu čtyři tisíce zvukových nosičů.

Knihovna má dva a půl tisíce registrovaných čtenářů (ve městě žije 13 600 obyvatel), ve fondu nabízí necelých devadesát tisíc svazků a odebírá 202 titulů periodik, ročně ji navštíví na sedmdesát tisíc návštěvníků, regionální funkci vykonává pro 56 knihoven. Pravidelně jsou pořádány besedy se spisovateli, výstavy, soutěže, různé akce pro mateřské, základní a střední školy z města i regionu, pro školní družiny, mateřský klub a klub důchodců, denní stacionář Pohodička i pro širokou veřejnost. V letním období zajišťuje knihovna kulturní program pro Klub komorní kultury, který se nachází v atriu knihovny. Zkrátka knihovnice připravují „kdeco pro kdekoho“.

Pro logo jsme se rozhodli v roce 2004. Dříve knihovna používala na oficiální dokumenty obrázek budovy od místního malíře Miroslava Kozlíka. Oslovili jsme čtyři dospělé výtvarníky a čtrnáct výtvarníků od 14 do 18 let ze základní umělecké školy. Nejvíce zaujalo logo vytvořené Ing. arch. Lucií Jiravou (dnes Vejvodovou), která je autorkou i loga rokycanského plaveckého areálu. I ostatní práce byly zajímavé a vtipné a v knihovně z nich byla uspořádána výstava.

Logo je velice jednoduché, základní barva je černá a symbol knihy je tmavě modrý, ale používají se i jiné barvy, např. pro dětské oddělení používáme v symbolu knihy červenou.

Poznáte, co se v logu ukrývá, a bez koho a čeho by knihovna nebyla knihovnou?

P. S.: Odpověď na otázku: Jsou to dva čtenáři proti sobě.

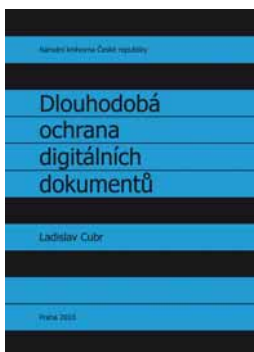
Knihovna – knihovnická revue

2011, roč. 22, č. 1

V rámci bloku recenzovaných příspěvků je představen znalostní a metodický portál Knihovna.cz, následují příspěvky Knihovny pro čtenáře se zrakovým postižením v ČR a Služby veřejných knihoven uživatelům se speciálními potřebami. V bloku Knihovny a informace doma a ve světě jistě stojí za přečtení článek Měnící se knihovna... zabývající se teorií managementu, příklady dosažení změn a jejich praktickým naplňováním či nenaplňováním v českých knihovnách. Další příspěvek tohoto bloku je věnován problematice veřejných a školních knihoven. V bloku Konference je pod názvem Digitalizace evropského kulturního dědictví uveřejněn výtah ze zprávy Comité des Sages předložené v lednu 2011 Evropské komisi zdůrazňující potřebu digitalizace knihovních, archivních a muzejních sbírek a jejich zpřístupnění prostřednictvím internetu. Nabídku doplňují rubriky Recenze a Novinky zahraniční knihovnické literatury. Celobarevný časopis vytištěný na křídovém papíře.

- Národní knihovna ČR, Praha 2011, 68 stran, cena 200 Kč
- ISSN 1801-3252

Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů

Ladislav Cubr

Publikace se zabývá oborem digitální archivace a analýzou všech hlavních rizik spjatých s trvalou udržitelností digitálního dědictví. Uvádí terminologii oboru do českého prostředí, konceptualizuje digitální dokument, digitální repozitář a další pojmy, analyzuje také normu OAIS. Nejobsáhlejší část je věnována praktickým výstupům oboru digitální archivace, tj. ochranným opatřením vyvinutým pro zajištění trvalé udržitelnosti digitálního dědictví. Užití těchto opatření v paměťových institucích jsou dokumentována na příkladech evropské a anglosaské praxe. Kniha je výsledkem řešení

výzkumného záměru *Budování vzájemně kompatibilních informačních systémů pro přístup k heterogenním informačním zdrojům a jejich zastřešení prostřednictvím Jednotné informační brány* realizovaného Národní knihovnou ČR za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010, 160 stran, cena 55 Kč
- ISBN 978-80-7050-588-5